VICTOR
PAPILIAN

CERURILE SPUN

MISTER CREŞTIN ORTODOX

EDITURA
„VIAŢA ILUSTRATĂ"
SIBIU 1934

CERURILE SPUN

MISTER CREŞTIN ORTODOX

DE

VICTOR PAPILIAN

SIBIU, 1934

TIPARUL TIPOGRAFIEI ARHIDIECEZANE.

Prea Sfinţiei Sale

NICOLAE IVAN

Episcopul Vadului, Feleacului şi Clujului

Cel care a întărit cetatea cu ziduri potrivnice la toată vrăjmăşia.

AUTORUL

Cluj, 1934

CERURILE SPUN...

MISTER CREŞTIN ORTODOX

Jucat pentru întâia oară pe scena Teatrului Național din Cluj, în ziua de 6 Noemvrie 1933, cu prilejul sfințirii bisericii catedrale.

DISTRIBUȚIA:

Stefan Cornea, voevodul cnejilor ardeleni	Dl A. Decu
Ion, fiul său	„ I. Tâlvan
Şorban, învățătorul lui Ion	„ N. Voicu
Szentiványi, prelat catolic	„ N. Neamțu-Ottonel
Părintele Pavel	„ I. Vanciu
Melchior, jurist	„ C. Potcoavă
Geanleone, ucenic pictor	„ N. Dimitriu
Iacobeus, medic şi umanist	„ M. Mateescu
Primul meşter zidar	„ Titus Lapteş
Al doilea meşter zidar	„ D. Constantinescu
Berchtold	„ C. A. Russey
Hans	„ V. Potoroacă
Ruprecht	„ I. S. Văleanu
Filofteia, nepoata preotului Pavel . .	D-na Magda Tâlvan
Liza	„ Elvira Barbu
Brigit	„ Maria Cupcea
Vrăjitorul	Dl Hristea Cristea
Cămăraşul	„ L. Irimieş
Furul	„ Al Ilea

Meşteri zidari, studenți, copii.

Acțiunea se petrece în secolul al XVI-lea, parte în Ardeal (ținutul Bârgăului), parte în Germania.

Direcția de scenă: Dl ŞTEFAN BRABORESCU

TABLOUL I

Incăpere mare, în castelul lui Cornea Ardeleanul din ținutul Bârgăului

SCENA I

CORNEA, SZENTIVANYI

SZENTIVANYI. Atunci, toată grija Măriei-tale, dela copil se trage?...

CORNEA. Nu, reverende... Dorul ce mă ține robit, e cu mult mai mare... El se adâncește cu necaz, în trecut... și se desfășoară, cu desnădejde, în viitor. De aceea nu te mira, dacă mă vei auzi blestemându-mi morții și făcându-mi de ocară neamul...

SZENTIVANYI. Să ne ținem strâns pe lângă scopul întâlnirii noastre...

CORNEA. Au trecut mai bine de zece ani, și înfrângerea dela Mohaci durează, ca un junghiu de foc, în coasta sufletului meu...

SZENTIVANYI. Așa se și cuvine oricărui creștin adevărat...

CORNEA. Insă jarul patimii mele e și mai mistuitor... Căci nu numai sdrobirea creștinilor și îngâmfarea păgânului strigă în mine, cu glas înfundat ca de pușcă, ci și alte multe doruri și crude silnicii, pe care nu știu de e cuviincios sau nu, a le mărturisi...

SZENTIVANYI. Sunt preot, nu uita... și trimisul Majestății Sale Ferdinand...* Deci, Dumnezeu ve-

---

* Pasagiile cuprinse între asterice pot fi omise la reprezentare.

ghează deasupra creştetului meu şi chipul puternicului rege îmi stăruie înaintea ochilor... Prin ulucul vorbelor, sfaturile cad de-a-dreptul din inima celor două puteri — Dumnezeirea şi împărăţia — neispitite prin urmare, de vre-o patimă, gândire vicleană sau folos propriu... Vorbeşte fără grijă...*

ÇORNEA. Ei bine, reverende... Cu bună rânduială îţi voiu slobozi unul după altul, necazurile mele cele multe...* Voiu căuta să-mi lunec sufletul, ca pe sul... şi Sfinţia Ta să întărească au nu, cu pecetia cuminţeniei, gândurile mele de grijă...*

SZENTIVANYI. Te ascult...

CORNEA. Mă găsesc, reverende, prins între două ispite...

SZENTIVANYI. Ispite?...

CORNEA. Nu cumva, adânc greşesc?...

SZENTIVANYI. Ispita în greşală se preface, doar când arcul râvnei e întins peste fire, cu ajutorul Diavolului, sau când săgeata o ţii îndreptată împotriva Dumnezeirii...

CORNEA. Deci, două ispite... Una îmi vine dela acel neascultător şi pururea îndărătnic Ştefan... Ştefan Mailath, care îmi este rudă, după răposata soţie... şi a doua, dela pârcălabul Cornea al Sucevei, din acelaş neam al Corneştilor, care cu atâta pricepere...

SZENTIVANYI. A uneltit şi unelteşte împotriva domnitorului său Petru...

CORNEA. Aşa e...

SZENTIVANYI. Incep a pricepe...

CORNEA. Da, reverende... Mailath, îndrăsneţul, zavistnicul şi îngâmfatul!...* Fiară cu ochi de strigoiu şi unghii de pisică sălbatecă, care vede tot şi îndrăsneşte orice... Zavistnicul, ros până'n măduva

oaselor de putreziciunea jurământului mincinos... nebunul de semeţie, care s'a pus de-a curmezişul pornirilor turceşti, ucigând pe Ludovic Griti, trimisul Porţii... şi care, în sminteala minţii, nu s'a sfiit a cugeta, să numească pe Moise, domn în Moldova... faptă, care se cuvine numai puterii de drept a Impăratului, sau puterii silnice a padişahului...*

SZENTIVANYI. Te-am înţeles...

CORNEA. Incă nu, reverende... Căci eu nu-mi întorc nebuneşte ochii, nici împotriva soarelui, nici împotriva lunii... ci supus, îmi plec creştetul, ca lumina să mă blagoslovească şi să nu mă vatăme... Voi să spun, că gândurile nu se încumetă aci, împotriva stăpânirii, ci dincolo...

SZENTIVANYI. In Moldova...

CORNEA. Da... Aci, în Transilvania, nebunia lui Mailath nu mă înebuneşte, ci dimpotrivă, mă smereşte. Mă face să cunosc cusururile obârşiei mele valahe... După pacea încheiată între Ion Zápolya şi regele Ferdinand, cu toată puterea şi avuţia mea, mă socotesc doar serv umil acestor doi stăpâni... Dar pentru năzuinţa mea de dincolo, din Moldova, purtarea lui Mailath, valah ca şi mine, îmi încearcă într'una sufletul, ca ciocanul, oţelul...

SZENTIVANYI. Te înţeleg, prietine...

CORNEA. Părinte, lămureşte-mă... Eşti înţelept... eşti învăţat... şi mai ales, eşti purtat prin lume... Vreau să ştiu... gândurile mele dela Dumnezeu purced, sau sunt năluciri ale Diavolului?

SZENTIVANYI. Isprăveşte de povestit toată strădania sufletului...

CORNEA. Mă gândesc, că dacă harul lui Dumnezeu nu s'a arătat cu mine, măcar cu copilul meu Ion,

moşteanul numelui Cornea Ardeleanul, să se arate... căci vreau să-mi ştiu numele sădit deapururi în hrisoave şi cărţi, părtaş la fapte de mare ispravă... Copilul, dacă nu eu... Deşi acest copil — după cum ţi-am spus — multe şi mari necazuri îmi pricinueşte...

SZENTIVANYI. De ce?

CORNEA. E slab în virtutea răsboiului... Nu iubeşte lupta, vânătoarea... Se teme de flintă şi de armele tăioase... Ii lipseşte acea poftă a sângelui şi a uciderii, care rămâne ţelul din urmă al unui viteaz... Ba, nici măcar cu vorba iscusită, cu care se poate lupta mai aprig decât cu sabia, nu e vrednic. Toată ziua zugrăveşte... Acum, la ceasul ăsta de dimineaţă, când sborul şoimilor e mai repede către cer şi caii sunt mai neastâmpăraţi în zăbale, el stă laolaltă cu meşterii, ce lucră la biserică, cheltuind în trândăvia zugrăvitului, vlaga, ce aşteaptă altă îndrumare...

SZENTIVANYI. La care biserică se osteneşte?

CORNEA. O biserică pentru iobagi.

SZENTIVANYI. Da, da...

CORNEA. Reverende, ajută-mă... Inainte vreme, când liniştit zăceam ca ursul, în acest bârlog, eram slobod de orice răsboire cu mine... Dar dela minunata luptă, auzul meu vrea alte cuvinte, ochii mei doresc alte privelişti... Mintea naşte, fără vrerea ei, ca pântecele odată rodit, gânduri, gânduri...

SZENTIVANYI. Te înţeleg, Măria-ta... te înţeleg...* Dorul Tău, pe de-a'ntregul, l-am prins în ograda sufletului meu şi-l voiu socoti de-a-pururi, ca pe un bun propriu...* Ascultă deci cuvântul meu încuviinţat.

CORNEA. Te ascult supus...

SZENTIVANYI. Pacea, de care ai amintit, dintre Zápolya şi Rege, e numai o părere... Majestatea Sa

nu poate ierta fățarnicului, uneltirea lui din Polonia, cât și pactul cu Turcii... Deocamdată, e silit să purceadă astfel... căci împrejurările sunt grele, foarte grele. Turcul, în răsărit... Francezul în apus... Și pe deasupra, blestemații de eretici, frământând imperiul mai vârtos decât o sută de răsboae... Pricepi...

CORNEA. Da... Acum, am și eu pricepere pentru marile planuri...

SZENTIVANYI. De aceea, mă găsesc în castelul Măriei-tale, în trecere către Moldova... Petru Rareș, fugit din tron, se află închis în cetatea sa Ciceiul... Dintr'o zi într'alta va trebui să se predea lui Martinuzzi. Dar nici în Ștefan, urmașul său, Majestatea Sa nu poate avea vre-o încredere... Deci, pregătește-te... Iată, în câteva cuvinte, situația... Aci, Zápolya bolnav și bătrân, fără nădejde de urmaș... dincolo, o țară tulburată de lupte, trădări și uneltiri... După moartea lui Zápolya, care, pentru fericirea tuturor, o dorim cât mai repede, ținutul Transilvaniei va intra în coroana Habsburgică... și atunci planurile Măriei-tale vor căpăta înfăptuire, odată cu planul magnific al Augustului stăpân: alungarea Turcilor din ținuturile creștinești...

CORNEA. Atunci pot nădăjdui?...

SZENTIVANYI. Pregătește-te... și pregătește-ți copilul... Nu greșești... Copilul trebue să fie ajutorul de căpetenie al Măriei-tale...

CORNEA. Ah, copilul!... Copilul!...

SZENTIVANYI. El singur îți poate aduce foloase, ca nimeni altul. Sol, general sau iscoadă, după împrejurare, trebue a ști să devină. Deci, cu voie sau fără voie, el va să învețe arta politicii și meșteșugul răsboiului... Și apoi, dupăcum de în-

țelepțeşte ai rostit, sunt planuri, ce depăşesc viața unui om... şi ceeace, adesea nu poate înfăptui tatăl, poate copilul... sau dimpotrivă, ceeace a câştigat tatăl, să piardă copilul... Iată la Zápolya... Să aibă un copil!... Istoria lumii s'ar schimba... Dar mila lui Dumnezeu a orânduit altfel...“

CORNEA. Ți-am spus, reverende, năduful meu... Copilul e străin, cu priceperea şi cu simțirea, de toate aceste gânduri...

SZENTIVANYI. Unde zici că lucrează?...

CORNEA. Lucrează de-a-valma cu meşterii zidari şi vopsitori, la clădirea bisericii...

SZENTIVANYI. De unde sunt acei meşteri?...

CORNEA. De dincolo, din țara Moldovei...

SZENTIVANYI. Greci?

CORNEA. De toate neamurile... Sârbi, Greci... dar meşterul cel mare e Moldovan... învățat în tainele clădirii şi zugrăvelii la muntele Atonului...

SZENTIVANYI. Da, da... Ştiu, cum va trebui să lucrăm, încât el nici să nu bage de seamă. Pentru o fire de artist, ca a lui, numai celelalte frumuseți, frumusețile apusului, îl pot smulge din nepăsarea în care trândăveşte... Deci, neapărat o călătorie...

CORNEA (tainic). Greul cel mare, reverende, dela altă pricină i se trage... Iubeşte...

SZENTIVANYI (repede). Asta trebue numai decât înfrânt... Iubirea-i mare piedecă năzuinții...

CORNEA. Iubeşte o fată din popor...

SZENTIVANYI. Cu atât mai rău... Asta, de-adreptul, vatămă planurile Măriei-tale...

CORNEA. O fată de ziler... nepoata preotului Pavel...

SZENTIVANYI. Nepoată de preot oriental?...

CORNEA. Da.

SZENTIVANYI. Rău... foarte rău...

CORNEA. A adus-o popa la moartea soției, ca să îngrijească de copiii nevrâstnici...

SZENTIVANYI. De unde a adus-o?

CORNEA. De dincolo, din Moldova...

SZENTIVANYI. Ah!... din nou, din Moldova... Dar preotul, de unde e?...

CORNEA. Tot de acolo...

(Szentiványi se plimbă agitat, apoi se întoarce).

SZENTIVANYI. Un singur mijloc de scăpare este... plecarea!... Dar plecarea grabnică...

CORNEA. Unde?

SZENTIVANYI. In apus... Acolo, cu siguranță se va lecui de dragostea lui nefericită și de superstițiile lumii de pe aici.

*CORNEA. Iți mulțumesc, reverende, de grija pe care mi-o porți... Câtă durere e pe sufletul meu!... De câteori nu m'am cugetat la osânda, care pe mine și pe neamul meu apasă. De-am biruit patimile, m'au copleșit necunoașterile, alte patimi mai mistuitoare... De-am vindecat cu vlaga sănătății, rănile trupului, lăuntric m'am simțit tot mai gol... Iată-mă mai înălțat în fața lumii, mai prețuit de toți cei din jur... Și totuși, cât de jos m'am simțit, când în lupta dela Mohaci, alte țări și alte neamuri...

SZENTIVANYI. Acele neamuri trăesc după îndemnurile gloriei... Fii deci fericit... ești pe calea cea bună... Căci gloria ilustre nobil, este fiica suferinței...* (Intră cămărașul).

SCENA II

CORNEA, SZENTIVANYI, CĂMĂRAŞUL, apoi ŞORBAN

CĂMĂRAŞUL. A sosit Şorban... Zice că l-ai chemat Măria-ta.

CORNEA. Unde-i?...

CĂMĂRAŞUL. N'a descălecat încă... e la poarta curţii...

CORNEA. Să vină numai decât... (Cămăraşul pleacă).

SZENTIVANYI. Cine-i acest Şorban?

CORNEA. E profesorul... dar mai bine zis, prietenul lui Ion.

SZENTIVANYI. E om cu carte?

CORNEA. Da... Povestea lui e ciudată. Tatăl său a fost vătaf de curte... Copilul a învăţat mult timp în ţara nemţească, vrând să se facă preot... Dar când să îmbrace reverenda, tatăl-său l-a chemat înapoi... Intre timp, bătrânul — cărturar şi el — părăsise legea, dându-se de partea schismaticilor, ce acum mişună pe toate drumurile ţării...

SZENTIVANYI. Inţeleg...

CORNEA. Apoi bătrânul a murit...

SZENTIVANYI. Şi copilul?

CORNEA. A rămas pe lângă mine, ajutându-mă la citirea şi înţelegerea cărţilor şi hrisoavelor... dar mai ales, l-am ţinut pentru Ion, cu care se înţelege în prietinie, dar nu şi în chiverniseala vieţii... Şi tocmai pentru asta...

SZENTIVANYI. Gândul nu e rău...

(intră Şorban).

ŞORBAN. M'ai chemat, stăpâne?...

CORNEA. Da... Avem de vorbit...

ŞORBAN. Când?

CORNEA. Acum... chiar în fața reverendului Szentiványi, care cu înțelepciunea sa, vreau să ne fie ocârmuitor întru aducerea neamului meu la frumusețea cea râvnită de mine...

ŞORBAN. Porunceşte, stăpâne...

CORNEA. Unde e Ion?

ŞORBAN. Stăpâne, l-am lăsat...

CORNEA. Nu te sfii...

ŞORBAN. Stăpâne, l-am lăsat la schela bisericii.

(Semn de înțelegere între Cornea şi Szentiványi).

CORNEA. Ascultă, Şorbane...

ŞORBAN. La poruncă, stăpâne...

CORNEA. Tu ştii prea bine, că în casa mea ai găsit adăpost şi pază împotriva ocării, mâniei şi răutății, cari puteau să se abată asupra-ți, când sărman de tată ai rămas...* Ți-am ferit viața nevătămată şi ți-am lăsat sufletul slobod în mişcările lui fireşti... Te-ai bucurat deci de acea caldă prietinie, care mai mult prețueşte, decât orice jertfă bănească...*

ŞORBAN. E adevărat, stăpâne...

CORNEA. In nişte timpuri grele, când cuvântul e mai uşor ca fulgul, şi jurământul fără legământ...

ŞORBAN. M'am nizuit totdeauna să slujesc înțelepciunii, şi înțelepciunea ştie să dăruiască mai mult decât acel tremur grăbit al sufletului, numit recunoştință.

CORNEA. Atunci, ascultatu-mi-ai dorința?...

ŞORBAN. Da, stăpâne... Am făcut-o pentru Măria-ta, am făcut-o şi pentru el... căci m'am legat cu mare prietinie de acest copil, atât de bun şi atât de nobil, care — dupăcum Măria-ta ai băgat atât de bine seamă — tocmai în aceste timpuri turburi, şi-a păstrat curățenia sufletului şi a faptei...

SZENTIVANYI. E permis să întreb cum ai purces?

ŞORBAN. Vorbiţi fără îndoială, de acea nefericită patimă pentru o fată din popor...

CORNEA. Cât şi pentru toată a sa slăbiciune... legată de astă patimă, sau numai mărturisită prin ea.

ŞORBAN. Am căutat să-i limpezesc judecata, de toate otrăvurile simţirii... I-am arătat că îndatorirea unui adevărat nobil, e să păstreze puritatea rasei... I-am arătat apoi, toată deşertăciunea şi chiar decăderea, pe care această artă a zugrăvitului o produce, ca şi muzica şi poezia, în om... îndreptându-i gustul către istorie şi filosofie, singurele ştiinţe, ce trebuiesc să înarmeze sufletul unui conducător...

SZENTIVANYI. Ai procedat bine, prietine... dar nu până la sfârşit... N'ai ţinut seamă de înclinările fireşti... Istoria, de bunăseamă, îl va ajuta, ca unul menit de ea să aibă parte... dar ai contrazis istoria prin filosofie...

ŞORBAN. Reverende...

SZENTIVANYI. Inclinarea lui firească este arta...

CORNEA. Ea e nefericirea lui...

SZENTIVANYI. Prin ea, va să-l vindecăm... Trebue să-l facem să cunoască arta... arta cea mare, arta adevărată, arta născută din pătimirea trupului şi neodihna simţurilor, arta apusului... şi prin artă, gloria... Iată, prietene, ce n'ai ştiut să-i pui înainte: gloria... Odată înălţat în domeniul splendid al gloriei, el va căpăta dela sine, toate însuşirile de lipsă unui viteaz.

ŞORBAN. M'am nizuit să-l fac un om puternic, aşa cum îl vrea părintele său...

SZENTIVANYI. Şi recunoaşte... n'ai reuşit...

ŞORBAN. (tace).

SZENTIVANYI. (lui Cornea) Slobod e şi sfatul meu?

CORNEA. Vorbeşte, reverende... Inţelepciunea e mai de folos şi mie şi copilului meu...

SZENTIVANYI. Ei bine, iată-l... Apusul...

CORNEA. Ai dreptate, reverende...

SZENTIVANYI. Să plece... dar numai decât, în apus... Să cunoască acolo, adevărata artă... să-l muşte acolo, şarpele gloriei... Iată ce-i lipseşte aici... putinţa de a face istorie... (către Şorban) Arta nu-i pieirea lui, ci a lui înălţare... e chemarea lui spre vieaţă. E adevărat, sau greşesc?...

ŞORBAN. Reverende, în gura dumnitale cuvintele au o putere de convingere foarte mare... Şi totuşi, eu dibuesc ceva slab. Sufletul lui Ion e mai învolburat decât al unui râvnitor de pofte lumeşti (tainic). Nu uita şi această dragoste.

SZENTIVANYI. Va cunoaşte el, în apus, cealaltă dragoste.

ŞORBAN. Care, reverende?

SZENTIVANYI. Dragostea înfăptuitoare de putere.

CORNEA. Iţi mulţumesc, reverende. Iţi mulţumesc Şorbane. Amândoi îmi sunteţi prietini. Din cuvintele voastre m'am lămurit. Du-te, Şorbane, până la schelă şi adă pe Ion aici. Mâine în zori veţi pleca.

ŞORBAN. Unde?

CORNEA. Asta voiu hotărî cu reverendul. Du-te şi iute, în goana cailor, să fiţi înapoi. (Şorban iese).

SCENA III

CORNEA, SZENTIVANYI

CORNEA. Reverende, vreau să-ţi dau dovadă, de ce poate un adevărat ostaş.

SZENTIVANYI. Şi un adevărat părinte...

CORNEA. Mâine în zori, vor pleca. * O caravană de negustori în trecere pe aici, se îndreaptă spre Oradea. Il voiu încredinţa acelor oameni. *

SZENTIVANYI. Unde zici să plece?

CORNEA. Asta vei hotărî domnia-ta. * Vorbeşte. Te ascult. Vorbele sfinţiei tale sunt porunci. *

SZENTIVANYI. Fiindcă dai drept sufletului meu de a se arăta deschis, şi nu te sfieşti a lua de bine cuvintele mele, nici eu nu voiu ascunde nimic, atât din temerile, cât şi din mijloacele pe care le cred de folos, planuilor Măriei-tale, şi îndreptării lui.

CORNEA. Iţi voiu fi de-apururi recunoscător.

SZENTIVANYI. Trebue, ca prin aceeaşi mişcare chibzuită, să îndeplinim două foloase, unul pentru Măria-ta, altul pentru el... Ion trebue neapărat să facă stagiu pe lângă un mare scaun domnesc. Nu la curtea lui Zápolya, vremelnică în slavă, ca orice înfăptuire potrivnică rânduelii fireşti, ci la curtea din Viena, de unde gândurile, ca şi razele soarelui, de-a-valma prind pe toţi creştinii, pe păgâni şi pe eretici.

* CORNEA. Nu îndrăznesc a nădăjdui. Cum ar putea el ajunge.

SZENTIVANYI. Fii fără grije, mă ocup eu de asta. La Viena, va învăţa, ca nicăieri în altă parte, meşteşugul artei răsboiului, ca şi cel al artei politice.

CORNEA. Aşa e...

SZENTIVANYI. Viena ştie să înlănţuiască sau să desbine arta italiană, gândirea germană, vitejia franceză şi puterea păgână... Viena e un creier. Gândeşte pentru toată lumea... Iar oamenii, biete mădulare supuse, ascultă întocmai ca şi paşii, de porunca minţii...

CORNEA. Aşa e...

SZENTIVANYI. Dar pentru a izbuti la Viena, va să fie pregătit... Se înţelege dela sine, că nu dela schelele bisericii greceşti, va putea urca el scările de marmură ale palatului regal.

CORNEA. De bunăseamă.

SZENTIVANYI. De aceea, va pleca în Germania mai întâi, la universitatea din Wartburg, mică, dar foarte prețuită de adevărații cărturari. Calea e lungă și costisitoare.

CORNEA. Nu-i nimic, când e vorba de renumele unei familii.

SZENTIVANYI. Intrebarea e alta. Cu cine va călători?* Până la Oradea, va fi în tovărășia negustorilor. Dar mai încolo? Are lipsă de un tovarăș credincios. Eu, de aci, trec în Moldova, unde vreau să cunosc pe domnitorul Ștefan (tainic). E foarte de folos pentru Măria-ta (revenind). Altcum, aș fi luat eu copilul cu mine. Deci, cu cine va purcede la călătorie, prin drumurile nesigure și pline de greutăți? *

CORNEA. Cu Șorban.

SZENTIVANYI. Acest Șorban, deși din acelaș neam cu mine, Maghiar deci, învățat și deștept, mie nu mi-e drag, din cauza păcatului părintesc.

CORNEA. E singurul, care cunoaște latineasca și alte limbi străine. Și apoi, mi-e credincios mie și credincios băiatului.

SZENTIVANYI. Credința, credința. Cuvânt blestemat! Ai vorbit de Mailath, iată și pe Zápolya... Iată toți acești dușmani ai împăratului, care cu atitudinea lor răzvrătită înlesnesc propovăduirea luteranismului, (înfuriat) a acestei schisme, mai păcătoasă chiar decât cea grecească (revenind). Iartă-mă, nobile stăpâne.

CORNEA. Ba, drept ai să blestemi religia mea... O simt cum mă leagă cu nevăzute cătușe.

*SZENTIVANYI. Prea bine, Măria-ta. Cunoașterea greutăților ce ne impresoară, e primul pas spre slobozire.

CORNEA. Greu, reverende... Nu ştiu cum m'aş putea despresura de o putere, care, ca şi aerul, mă învălue.

SZENTIVANYI. Incetul cu încetul. Ce n'a putut face tatăl, va înfăptui copilul.

CORNEA. Da, copilul... dar iată, mă tem de el.

•SZENTIVANYI. Măria-ta, trebue să pregăteşti înţelepţeşte lucrurile.

CORNEA. Cum, reverende?

SZENTIVANYI. Mai întâi trebuesc rupte legăturile cu cei de dincolo.

CORNEA. Cu Moldovenii?

SZENTIVANYI. Da.

CORNEA. Greu... Oamenii noştri, de acolo îşi aduc cele de lipsă hranei, şi acolo îşi vând vitele.

SZENTIVANYI. Pentru planul măreţ al Domnieitale aşa se cade.

CORNEA. Şi apoi, deocamdată mă găsesc în bună prietinie cu Ştefan, Domnul Moldovei...

SZENTIVANYI. Asta intră de altfel, în planul Majestăţii-Sale... Ştefan, astăzi, e împotriva lui Zápolya, dar cine ştie, dacă pilda îndrăsneţului Rareş nu-l momeşte... (tainic). In Moldova Majestatea Sa nu vrea să audă decât de un om al său...

CORNEA. Ne trebue totuşi un prilej...

SZENTIVANYI. Prilej... Prilej se găseşte totdeauna... Şi de nu vine de bunăvoie, îl scornim noi...

CORNEA. De pildă...

SZENTIVANYI. De pildă izgonirea meşterilor ce lucră la biserică...

CORNEA. Ar fi asta pricină de supărare?...

•SZENTIVANYI. Este... Doar sunt oamenii principelui moldav... şi el, chiar dacă nu s'ar ţine de

mare pravoslavnic, totuşi ocara ar fi prea mare, ca să nu se oţărască. Aminteşte-ţi de Rareş... Pentru nişte negustori a făcut atâta prăpăd, în scaunele săcueşti...

CORNEA. Acela se numea Rareş... pe când Domnitorul de acum.

SZENTIVANYI. Trebuesc, Măria-ta, rupte neapărat legăturile şi în altfel... De pildă, poftiţi şi ospătaţi boierii credincioşi lui Petru...

CORNEA. Cu neputinţă... Cum s'ar chema o o astfel de faptă?...

SZENTIVANYI. Asta, în limba politică, se cheamă a-ţi arăta drepturile...

*CORNEA. Preget...

SZENTIVANYI. Nu pregeta, Măria-ta, căci pregetând n'ai dreptul să-ţi învinovăţeşti copilul... Gloria se dobândeşte prin luptă... luptă făţişă, piept la piept... dar şi luptă ascunsă, de gânduri...

CORNEA. Şi biserica?...

SZENTIVANYI (fără să răspundă). Cel mai de seamă pas, în această înfăptuire, este încredinţarea Măriei-tale de dreptatea pretenţiei...

CORNEA. O... despre asta, da...

SZENTIVANYI. Dacă eşti încredinţat de ceea ce ţi se cuvine, totul merge apoi ca dela sine... Incredinţează-te, Măria-ta, că eşti vrednic de a fi Domn...

CORNEA. Vrednic sunt...

SZENTIVANYI. Restul lasă-l pe mine... (tainic). Trebuesc grăbite lucrurile... Aş vrea să ajung la Suceava în toiul ocării. Deci, meşterii să fie goniţi numaidecât... Şi acum, trebue să cunosc numele celor, pe care ne sprijinim. Mai cu seamă, rude... Măria-ta, de bunăseamă, ai, după obiceiul tuturor nobililor, un arbore genealogic... (Intră Ion şi Şorban).

SCENA IV

CORNEA, SZENTIVANYI, ION, ŞORBAN

ION. Iată-mă sosit fără zăbavă, tată, la a ta chemare.. Dar odată aici, mă încumet să întreb cu toată smerenia de fiu, ce grabnice împrejurări silesc....

CORNEA. (Intrerupându-l) Aşteaptă... (către Szentiványi). Am o carte, în care sunt trecute toate ramurile seminţiei noastre.

SZENTIVANYI. Aş dori s'o văd... Imi trebue şi o copie pentru Viena...

CORNEA. Să mergem atunci... In dulapul de fier al visteriei păstrez toate zapisele şi uricele familiei...

SZENTIVANYI. Aş vrea să le văd... Ele ne pot fi de mare folos... (Cornea şi Szentiványi ies).

ION. Hotărîrea tatei mult mă minunează...

ŞORBAN. Nu judeca pripit... căci doar spre buna cârmuire a sufletului tău, se nizue măritul nostru stăpân.* Vrea să-ţi osteneşti gândul în acea petrecere a minţii, demnă de un nobil, pentruca înfăptuirea ochilor şi mânilor tale să dureze pârtie spre veşnicie*...

ION. Mi-ar fi greu să găsesc aiurea bucuriile meşteşugului meu zugrăvicesc... Mai mult chiar... Cred că acolo mi-ar lipsi însuşi îndemnurile cele de trebuinţă vieţii... Pe aceste meleaguri trăiesc tainicile pricine ale fierbinţelii mele sufleteşti... In închipuirea oamenilor de aici, în dorurile lor, în chemarea codrilor şi a apelor... şi mai ales, în vechea mea credinţă, trecută, odată cu laptele subt, parcă prin însuşi sânul mamei...

ŞORBAN. Cum te înşeli, prietene... Aci, codrii întunecă cerul, iar oamenii, sărmani de cer,, privesc

crunt şi gândesc cu ură... In apus... Acolo, alt soare, alt cer... Suflet nou, înţelepciune aleasă...

ION. Ce bogăţie mi-ar putea da ţara şi oamenii, mai mult decât bogăţia sufletului meu?...

ŞORBAN (mustrându-l). Cum greşeşti, Ioane... Jertfeşti tot ce ai mai bun în tine, de dragul unei femei...

ION. Nu de dragul unei femei, ci de dragul vieţii...

ŞORBAN. Vieaţa e spirit, înţelepciune...

ION. Vieaţa e iubire.

ŞORBAN. Nu, Ioane... Vieaţa e bucurie... bucurie întreagă, pe care, doar cunoaşterea deplină, adică ştiinţa şi filosofia, ne-o dă...* Să-ţi simţi judecata sigură, ca mersul ornicului... şi înţelepciunea a tot cuprinzătoare... ...Ioane, Ioane!... Vino, să cunoaştem acea lumină, după care sufletu-mi tânjeşte... Menirea mea abia acolo se va desăvârşi. Nu m'ai cunoscut... nu m'ai putut cunoaşte. Aci, în acest colţ sălbatic, de ţară sălbatică, sufletul şi mintea mi s'au uscat...*

ION. Acest colţ de ţară mi-i drag...

ŞORBAN. Iţi va fi dragă lumea, când vei cunoaşte cât e de mic ţarcul, din care ai ieşit!.. Iţi va fi drag universul, când vei cunoaşte cât e de mic pământul...

ION. Mi-i drag graiul!..

ŞORBAN. Graiu corupt, menit pieirii... Te voiu face să cunoşti limba, de care să nu te ruşinezi... splendida limbă a Romei...

ION. Mi-i dragă biserica mea...

ŞORBAN. Biserică, în care Dumnezeu nu e demonstrat, ci simţit... biserică fără putere, fără stră-

lucire... o învechitură rămasă de căruță, sprijinită doar pe hârțoagele bătrânilor părinți ai bisericii, care nu poate ține piept nici filosofiei, nici științei... Colo în apus, au fost mari judecăți... De unele ți-am povestit eu... Pe altele, le vei cunoaște tu... Vino, Ioane! ...S'ascultăm cu urechile noastre ademenitoarele discuțiuni filosofice... să luăm parte la docte conferințe teologice... să privim la minunatele descoperiri științifice... Ioane, Ioane, vino!...

(Intră reverendul și Cornea, urmați de servitor).

SCENA V

CORNEA, SZENTIVANYI (cu un teanc de documente în mână), ION, ȘORBAN, CĂMĂRAȘUL

CORNEA (către servitor). Să vie cămărașul... (Servitorul iese). (Către Ion) Ioane, mă bucur c'ai grăbit s'asculți de chemarea mea... Vreau să cercetăm de față fiind reverendul, după a mea grijă de părinte, care sunt cele mai îndemânatece mijloace să ajungi la acel fel de purtare, potrivit mândriei tale de om și slavei numelui tău... (intră cămărașul).

CĂMĂRAȘUL. Stăpâne, m'ai chemat?...

CORNEA. Da... Acum, numaidecât, să poruncești părintelui Pavel, să sloboadă meșterii moldoveni...

ION. Tată...

CORNEA. Să fie plătiți până la unul... Iar până mâini în zorii zilei, cu toții să fie departe peste granițele ținutului...

ION. Tată, lasă-mă să grăiesc și eu...

CORNEA. Pleacă numaidecât, cămărașe... Iar porunca-mi să fie lege... (Cămărașul pleacă). (Către Ion).

Acuma, să vorbim, băiete... Nu te sfii nici de reverendul Szentiványi, nici de prietenul tău Şorban...

ION. Tată, pot să te rog pentru meşteri?...

CORNEA. Pentru meşteri, nicio vorbă... Porunca să cadă ca piatra mormântului, odată pentru totdeauna... Să vorbim despre tine... despre tine, moştenitorul numelui şi sângelui meu... Tu, dacă Dumnezeu nu va binevoi cu mine, va să răspunzi grelelor împrejurări, care împotriva noastră se împreună...

ION. Nu înţeleg, tată, ce ceri dela mine...

CORNEA. O mare veste îmi aduce reverendul Szentiványi... Măria-Sa, regele Ferdinand, augustul nostru stăpân, e pe cale să schimbe harta Europei... Şi cu această schimbare s'a gândit şi la noi...

ION. Ce putem face noi?

CORNEA. Planurile Măriei-Sale se îndreaptă mai cu seamă împotriva necredincioşilor Turci... Pentru a lupta cu spor, are nevoie de oameni de încredere în Moldova şi Ţara Românească... Or, după dreptate, neamul nostru, al Corneştilor ardeleni, are cădere, după legământ de sânge cu Dragoş, să domnească în scaunul dela Suceava, mai mult decât al Corneştilor moldoveni, ramură mezină a tulpinii... Nu-i aşa, reverende?...

SZENTIVANYI. Aşa vorbesc aceste documente...

CORNEA. Deci, trebue să fim pregătiţi... Nu ştiu când va veni ceasul... şi dacă acest ceas va fi hărăzit mie sau ţie...

ION. Tată, eu nu cunosc toate drepturile, ce se află în aceste zapise... dar cunosc dreptatea omeniei. Domnul Moldovei, cu care rudă ne ţinem pe departe, s'a purtat totdeauna nesmintit de dulce cu noi şi cu oamenii noştri...

CORNEA. Eşti slab, băiete, dacă te laşi încurcat de astfel de pricini muiereşti... Când te simţi chemat spre mari înălţimi, braţul tău va să fie vânjos şi gândul isteţ...

ION. Tată, am ştiut totdeauna să îndeplinesc datoriile mele de fiu...

CORNEA. Azi, aceste îndatoriri se fac una cu socotelile mele... (cu duioşie). Numele, băiete... iată pricina de căpetenie a trecerii prin lume...* Inaintea luptei dela Mohaci, şi eu mă sleiam de puteri, în această vizuină a munţilor, crezând că fericirea e aici şi lumea se sfârşeşte între graniţele moşiei mele... Oh!... binecuvântată fie lupta... Ea mi-a deschis, par'că printr'un şurub, poarta minţii...* (Către Szent-Iványi). Nu-i aşa, reverende?...

SZENTIVANYI (aprobă).

CORNEA. Numele e lacom, ca şi averea. Tot mai mult are, tot mai mult râvneşte... Numele e singurul bun adevărat, căci el durează şi după moarte.* Numele îţi croieşte firea de pomină, şi nu firea, numele... căci un nume mare te sileşte la fapte îndemânatece, pe când un nume mic, chiar cu o fire vrednică, la nici o iscusinţă... Numele mare, ca şi coroana de oţel, te apasă, dar te şi înalţă...* Nu-i aşa, reverende?...

SZENTIVANYI (către Ion). Cu multă bucurie, fiule, am ascultat cuvintele tale, supuse, dar demne... Ele pornesc, nu dintr'o încăpăţânată îndârjire, cât mai ales dintr'o necunoaştere a scopurilor vieţii... Nu te-ai cugetat niciodată, fiule...

ION. Ba, m'am cugetat, reverende...

SZENTIVANYI. Atunci, n'ai izbutit să dobândeşti un temeiu de vieaţă... Căci cugetarea, ca şi făptura

minţii, aci, în astă ascunzătoare a munţilor, se îmbrobodeşte. Vieaţa, copile, se întinde departe, în lumea întreagă... Acolo, pe deasupra vremelnicilor lupte, stăpâneşte o singură gândire, nemăsurat de mare... gândirea catolică, una, după vorba evangheliei, cu însăşi lumea, în înţeles de împărăţie a lui Dumnezeu... Prin aceste cuvinte, nu te sfătuesc a-ţi părăsi legea... Nu... Dar vreau să cucereşti gândirea, ca prin ea să fii demn, în însăşi biserica ta, de numele de creştin...

ION. Reverende, e mare înţelepciunea voastră şi ştiinţa... Dar iată că aci, minţile înţelepţilor se ciocnesc şi se îndepărtează, ca pietrele aruncate una în alta... De pildă, Şorban... Şi el e un om cu învăţătură... dar pentru el, biserica lui Hristos are alt înţeles... Vorbeşte, Şorbane...

ŞORBAN. Da, reverende... Eu mă încumet a crede, că împărăţia lui Dumnezeu nu e în lumea întreagă, nici în biserică, ci în mine. Să cuceresc gândirea, de bunăseamă... pentruca prin ea să-mi sădesc în suflet, biserica lui Hristos... Or, mintea mea, prin ştiinţă şi raţionament, se poate lărgi pas de pas, pânăce să se facă una cu graniţele omenirii... Biserica lui Hristos e în mine...

SZENTIVANYI. Astea, prietene, sunt credinţe pornite din lagărul duşman creştinismului... E trista moştenire rămasă dela răposatul tău părinte... Mergând aşa, curând vei ajunge la necredinţă... Dar oricum, e un fel de a gândi, care te cinsteşte... In schimb tu, Ioane, n'ai nici un fel de chibzuială asupra bisericii lui Hristos...

CORNEA. Aşa e...

ION. Ba să ierţi, reverende... Să ierţi, tată... Biserica lui Hristos trăieşte şi în sufletul meu, vie...

Dar ea nu se contopeşte nici cu împărăţiile lumeşti, care pieritoare sunt, şi nici cu sufletul meu — după cum crede Şorban — care, oricât l-aş întinde, mărginit rămâne... Cum trăieşte?... Nu ştiu... n'aş putea-o spune... dar trăieşte. O văd vie în celălalt, în aproapele meu, în durerea lui, în bucuria lui... O văd vie în icoanele zugrăvite cu truda mea... O simt că trăieşte în toate darurile cerului...

SZENTIVANYI. Astă credinţă te duce la nimicire... Aproapele tău poate fi un tâlhar sau un criminal...

ION. Cărămida, reverende, e doar lut prost... In zidul casei, capătă folos, iar în locaşul bisericii, sfinţire...

SZENTIVANYI. Meşterul bun aruncă însă la gunoiu, cărămida spartă sau stricată... Pe el, clădirea îl interesează... măreţia locaşului...

(Larmă. Intră părintele Pavel şi meşterii).

SCENA VI

PREOTUL PAVEL. Iertare îndrăsnelii noastre... dar de prea mare ocară suntem loviţi...

CORNEA (prefăcut). Despre ce ocară e vorba, părinte?

PREOTUL PAVEL. Adinioarea, în timp ce la schelă priveam lucrul meşterilor, a sosit în goană de crivăţ cămăraşul, cu porunca Măriei-Tale...

CORNEA (incruntat). Părinte, poruncile mele chibzuite sunt... şi nu prinse din voia vântului...

PREOTUL. Pentru ce această urgie, stăpâne?...

CORNEA. Nu-i urgie, ci bine... Bine pentru tine, părinte... pentru ei meşterii... şi pentru întreg norodul...

PREOTUL. Ce rău putea face cuiva clădirea Domnului?

CORNEA (binevoitor). Ei, Pavele, Dumneata ştii una şi eu, o mie... Se vorbeşte din nou de mari lupte cu Turcii...

PREOTUL. Dar biserica nu putea fi decât un locaş de îndemn împotriva necredincioşilor, sau la nevoie, o întăritură mai puternică, decât toate cetăţile împietrite...

CORNEA. Asta aşa pare doar... Când e pricină lucrurile se schimbă...

PREOTUL. Stăpâne, nu înţeleg...

CORNEA. Nu întreba prea mult, părinte, căci mă mânii... (Către meşteri). Aceşti oameni, veniţi din ţara Moldovei, să plece...

MEŞTERUL I. Doamne, ne doare să lăsăm clădirea lui Dumnezeu pradă şiroaielor cerului şi bureţilor pământului...

CORNEA. Osteneala voastră va fi recunoscută cu bani...

MEŞTERUL I. Nu banii, Măria-Ta...

PREOTUL. Aşa e, Doamne... Clădirea lui Dumnezeu nu cu bani se preţuieşte... Ea e cuvântul cel adevărat, care se întruchipează în lemn, zid şi vopsea...

CORNEA. Vorbe...

PREOTUL. Nu vorbe, Măria-Ta... Ca şi Evangheliştii, care n'au fost decât nişte pene ale lui Dumnezeu, scriind cu putere omenească o învăţătură cerească... aşa şi aceşti meşteri nu sunt decât...

SZENTIVANYI (ironic). Nişte unelte...

PREOTUL. Da, reverende... nişte unelte supuse poruncii dumnezeieşti...

ION (către Cornea). Tată, lasă să-mi spun şi eu gândul...

CORNEA. Vorbeşte... dar nu prea mult. Timpul

totdeauna e prea scurt... El cere înfăptuire, nu vorbărie...

ION. Tată, te-am ascultat... Supus, mă plec hotărârilor tale... Voiu pleca... mâine, poimâine... când vrei. Dar un lucru te rog... nu sfărâma această lucrare... Vorbele părintelui şi ale meşterului mi-au pătruns în suflet... Şi eu, laolaltă cu ei, am gândit, am rugat şi am nădăjduit... Biserica este o comoară, care mă leagă de tine, de ţară, de locul naşterii mele... Credinţa mi-am pus-o la temelia ei, pentruca sufletu-mi să se desăvârşească, întocmai ca o cruce... Simt, că prăbuşindu-se clădirea, şi făptura mea se va prăbuşi...

CORNEA. Eşti un copil... Vreau să fac din tine un înţelept, un om întreg, un voinic... Indepărtează gândurile uşuratice.

ION (desperat). Ce-o să pui la loc, tată?...

CORNEA (către reverend şi Şorban). Răspundeţi voi...

ŞORBAN. Gândirea...

SZENTIVANYI. Gloria...

TABLOUL II

Noapte. Schela bisericii

SCENA I

PREOTUL, MEŞTERII (strângând uneltele)

PREOTUL. Strângeţi, meşteri buni... strângeţi, meşteri dragi... şi luaţi înapoi drumul cărărilor tăinuite de frunzarul cetinei. Fiţi dăruiţi de înger, cu întărirea de lipsă şi nu vă sdrobiţi inima nici cu durere, nici cu scârbă... ci aceste patimi lăsaţi-le să coacă în spuza sufletului meu, drept canon de mântuire...

MEŞTERUL I. Părinte, sufletul mi-i rană deschisă... şi toată râvna lui, care odată cu zidurile

acestea se înălța, acum se pierde, ca vinul cel bun prin despicătura butoiului...

PREOTUL. Strângeți, meșteri buni... strângeți, meșteri dragi... Duceți aiurea darul vostru... la ceice prin înălțarea minții își simt vieața pitică... Dar amintiți-vă de-a-pururi, că voi duceți crucea care sângerează, și nu crucea care face să sângereze...

MEȘTERUL I. Părinte, mi-era drag acest loc...

PREOTUL. Poate nu era el, cel de Dumnezeu hărăzit...

MEȘTERUL I (răzvrătit). Pentruce, părinte?... Pentruce nedreptatea asta?... Oare aci nu sunt oameni cinstiți și de ispravă?... Oare sfinția ta nu te alegi din ceata preoților vecini, ca bobul auriu din tăciunele neghinei?...

PREOTUL. Meștere, nu te răzvrăti...

MEȘTERUL I. Ba mă răzvrătesc, părinte... căci meșteșugul meu îmi poruncește să fiu răzvrătit, ca prin răzvrătire să ajung pe Dumnezeu...

PREOTUL. Greșești, meștere... și te îngâmfi...

MEȘTERUL I (tot mai răzvrătit). Pentruce se aduce meșteșugului nostru, astă batjocură?... Lumea, în fața paraginii, pe noi ne va ocărî... Disprețul și râsul ei, pe noi ne vor urmări...

PREOTUL. Temeiuri lumești au înfrânt datoriile dumnezeiești...

MEȘTERUL I. Atunci, și noi vom înfrânge temeiurile lumești... (către meșteri) Meșteri, aici... (meșterii se apropie).

PREOTUL. Ce faci?... Ce faci?...

MEȘTERUL I. Ceea ce se cuvine... (cătr meșteri). Fraților...

PREOTUL (oprindu-l). Fiule, nu uita... temeiul lumesc e gol pe dinăuntru și plin numai pe dinafară...

MEŞTERUL I. Asta o vom vedea.

PREOTUL. Nu te împotrivi celor ce ţi-au făcut strâmbătate... şi nu vătăma veşnicia...

MEŞTERUL I. Cu sufletul meu mă pun zălog veşniciei... De păcătuesc, sufletul meu să plătească pe cealaltă lume, cu toate chinurile iadului... Dar în clipa asta, ocara n'o pot suferi... Meşteri, puneţi mâna pe topor...

PREOTUL. Opriţi!... Opriţi!... Iubiţii mei copii, nu ucideţi sufetele voastre cu o fără de lege... Biserica e trupul lui Dumnezeu...

MEŞTERUL I (vehement). Biserica e râvna noastră... e darul nostru... şi de darul nostru, nimeni, nu voi, a-şi bate joc... (către soţii săi). Fraţilor, vreţi voi ca lucrarea voastră să se prăbuşească în ţărână, prin nepăsare şi dispreţ...

MEŞTERII. Nu... nu...

MEŞTERUL I. Vreţi voi, ca pe sârgul vostru, să se aşeze putreziciunea?...

MEŞTERII. Nu... nu...

MEŞTERUL I. Atunci, ce se cuvine?...

MEŞTERII. Dărâmarea!... Jos, jos!...

PREOTUL. Opriţi!... Opriţi!... (toţi se opresc).

MEŞTERUL I. Părinte, iată te ascultăm... Dar numai pentru o clipă... Ai nădejde să dobândeşti dela stăpânire vre-o înduplecare?

PREOTUL. Nu.

MEŞTERUL I. Atunci cine ne poate scăpa de ruşine şi ocară?

PREOTUL (tace).

MEŞTERUL I. Cine poate înălţa lucrarea către desăvârşire? (intră Filofteia fără a fi văzută de preot).

PREOTUL. Minunea...

SCENA II

PREOTUL, FILOFTEIA, MEŞTERII

FILOFTEIA. Unchiule, strigarea ta pe mine m'a chemat...

PREOTUL (se intoarce şi dă cu ochii de ea; sever). Ce îndrăsneală nechibzuită te-a făcut, copilă, să părăseşti casa, la ora asta târzie, când colţii fiarelor luminează stufişurile şi în ochii celor ce pândesc în umbră, se oglindeşte chipul Satanei?...

FILOFTEIA. Imbunează căutătura sufletului tău, taică părinte, şi ascultă-mă cu răbdarea cea de cuviinţă, ca să nu mă tem de gândul şi hotărîrea mea... Căci şi apa mării se îndulceşte la ruga credinciosului, de-şi poate el stâmpăra setea, şi piatra mormântului, prin rugă, în palat de lumină se preface...

PREOTUL. Vorbeşte, copilă...

FILOFTEIA (către cer). O Doamne, Isuse Hristoase, Tu, care ţi-ai dăruit nemărginita avuţie a sufletului unui mormânt, ca să faci din iertare aşternut durerii... şi din iubire, platoşă împotriva hulei... Tu Doamne, Isuse Hristoase, ajută graiului şi cuvântului meu... (către preot). Auzi-mă, taică părinte, şi mă înţelege... căci dacă-mi eşti unchiu după sânge, îmi eşti tată după suflet... Şi iată, că eu am purces în noaptea târzie, să mă dăruesc gândului ce vrea înfăptuire prin sânge şi prin suflet...

PREOTUL. Cuvintele tale, deşi îmbietor sună, aduc totuşi iz străin de credinţa adevărată...

MEŞTERUL I. Ba nu, părinte... să ascultăm vorbele acestei fecioare, care numai nădejde în noi deşteaptă... Sfinţia ta ai rostit cuvântul, minune... să lăsăm deci minunea să se desăvârşească... Cu ce drept te-ai împotrivi ei, când prin acea putere tu

ai încercat să sfărâmi a mea îndârjire... Minunea!... Numai gândul curat al unei fecioare o poate aduce la îndeplinire...

FILOFTEIA. Iți mulțumesc, meștere, pentru cuvintele tale... Ele îmbărbătează hotărîrea mea... căci un gând dumnezeiesc îmi îndeamnă puterile...

PREOTUL. Ce poți tu, copilă, cu slabele tale puteri?...

FILOFTEIA. La timp sosit-am, când meșterii, cu topoarele ridicate, se pregăteau să lovească lucrarea dumnezeiască...

MEȘTERUL I. Voiai mai bine să fie pângărită?...

FILOFTEIA (rugătoare). Tată bun și voi meșteri iscusiți, ascultați cu toată sârguința la spusele mele... și nu mă nedreptățiți cu judecata gândurilor voastre... căci ceea ce vă povestesc, nici vis nu este, nici vedenie...

MEȘTERII. S'auzim...

FILOFTEIA. Tată bun și meșteri iscusiți, pe aici prin împrejurimi, ca și în țara mea cea moldovenească, voi știți, ca și mine, că merge din gură în gură, venită de departe, din Țara Românească, povestea vestitului meșter Manole, care de dragul izbândei, zidi trupul iubitei lui soții...

MEȘTERUL I. O știm prea bine, blândă copilă... Ea e scrisă pe tuiul breslei noastre, dovedindu-ne la fiecare clipă, însemnătatea jertfei, întru înfăptuirea gândului... •Mândria noastră de meșteșugari, pe tâlcul acestei povești se întemeiază... și credem în ea, chiar dac'ar fi să plătim această credință cu munca de veci a sufletului nostru...•

FILOFTEIA. Și când am auzit de năpasta căzută pe voi, viersul acestei povești a început să mă urmeze... mai întâi, în blând cântec... apoi, din ce

în ce mai tare... până ce din cântec nimic n'a mai rămas, decât gândul... şi gândul a căpătat, la sfârşit, putere de poruncă...

PREOTUL. Nu te înţelegem, copilă...

FILOFTEIA. Părinte şi voi iubiţi meşteri, ascultaţi bine la vorba mea... O biserică se nărue, nu din urgia vrăjmaşilor, cât mai ales, din nevrednicia celor ce-o clădesc...

MEŞTERUL I. Copilă te îndoeşti tu de vrednicia noastră?

FILOFTEIA. Şi meşterul Manole se arătase vrednic până la încercarea lui Dumnezeu...

MEŞTERUL. I. Să ni se dea putinţa...

FILOFTEIA. O biserică se nărue din nevrednicia celor ce o clădesc...

MEŞTERUL I. Am zidit atâtea biserici... şi în Ţara Moldovei şi în Ţara Românească...

FILOFTEIA. Pentru ele, ai avut virtute, meştere...

MEŞTERUL I. Şi pentru asta?...

FILOFTEIA. Pentru asta îţi lipseşte... vă lipseşte. Iertaţi, fraţi iubiţi, graiul meu nemeşteşugit... Aţi vrut să zidiţi clădire nouă... şi la clădire nouă, se cere şi suflet nou...

MEŞTERUL I. Şi acel suflet?...

FILOFTEIA. Acel suflet, vi-l dau eu...

MEŞTERUL II. Copilă eşti bună, cum numai pânea lui Dumnezeu mai e... dar nu da poveştilor putere de gând... Povestea, las-o doar ca tâlc...

FILOFTEIA. Părinte şi voi meşteri, ascultaţi gândul lui Dumnezeu... Nu mai pregetaţi... Zidul e gata şi eu sunt pregătită... Să mergem... Trageţi zidul peste mine... Soţie, cu prunc în pântec sau fecioară neîntinată... aceeaşi sfinţenie are dela Dumnezeu... Trageţi zidul peste mine... (rumoare, îndoială).

MEŞTERUL I (către preot). Ce facem, părinte?

MEŞTERUL II. Filofteia are dreptate... Noi — să recunoaştem — suntem slabi şi nepregătiţi pentru o lucrare atât de mare... Avem lipsă de puteri noi... Dar aceste puteri să le scoatem din osârdia sufletului nostru şi al poporului, nu din...

MEŞTERUL I. Cugetaţi adânc, scumpi tovarăşi... Aci e jertfa...

FILOFTEIA. E minunea, de care vorbeaţi adinioarea...

MEŞTERUL I. Părinte, părinte... mi-e sufletul de grea îndoială plin... Gândul măreţiei a început să mă îmboldească mai aprig... dar nici sufletul nu vreau să mi-l încarc cu nelegiuit păcat... Părinte, desfă-ţi baierile minţii şi dă drumul înţelepciunii... Purcedem sau nu?...

FILOFTEIA. Unchiule, când eu voiu fi înăuntru, veneticii duşmani vor pieri din ţară, stăpânul îşi va redobândi credinţa în Dumnezeu şi Ion va străjui vieaţa lui întreagă, zidirea, care azi şi-a găsit suflet...

MEŞTERUL I. Vorbeşte, părinte...

PREOTUL. Staţi şi odihniţi... Mi-e mintea fum... gândirea-mi flutură în vânt, ca funinginea... Voiu merge în biserică ca să mă rog... Voi staţi şi odihniţi... In curând mă veţi revedea...

(Preotul intră în biserică şi începe să se roage, cântând.* Meşterii fac grup de o parte. Filofteia se roagă).

FILOFTEIA. Sfântă Fecioară Maria, iartă greşala firii mele pământeşti, care abia azi, izgonită dela iubirea lumească, îşi întoarce gândul şi ruga către

* La reprezentaţia dela Cluj în loc de cântecul preotului, se auzea cor de îngeri, ca venind din cer. (Tehnica Dlui St. Braborescu).

Tine... Sfântă Preacurată, Tu care ai nuntit doar cu cuvântul, îngădue şi sufletului meu, să nuntească azi, cu astă zidire, pentru slava şi pomenirea de-a-pururi, a jertfei... Maică de jertfă, care pe drumul Golgotei ai durat cerc întăritor pământului, ajută ca sângele meu să poată lega pe veci cu puterea varului de stâncă, cărămidă de cărămidă... Impărăteasă mărită, după cum duhul Tău poleieşte însăşi comoara lui Dumnezeu, fă ca şi sufletul meu să vegheze de-a-pururi, în nestematele odăjdiilor şi în ochii sfinţilor... Şi lui, ca şi tuturor ce-şi uită de legământ, aminteşte-le Tu, că în Tine s'au împreunat dela începutul lumii, curăţenia şi rodul... (Iese preotul. Toţi vin împrejurul lui).

MEŞTERUL I. Părinte, te aşteptam...

PREOTUL. Acuma pot vorbi... Lumina s'a făcut...

MEŞTERUl I. Schela e încă bună... zidul aşteaptă jertfa...

FILOFTEIA. Şi jertfa se înfăţişează singură... (meşterii o impresoară).

PREOTUL. Opriţi!... Opriţi, fără-de-legea...

MEŞTERUL I. Părinte, să nu vătămăm minunii, cu ale tale înfricări...

FILOFTEIA. Nici datoriei, unchiule...

PREOTUL. Meşteri sârguincioşi şi tu copilă vrednică, ascultaţi porunca lui Dumnezeu... In timp ce mă rugam, duhul mi-a pătruns creştetul, ca o limbă de foc ce-ar străbate şi oţelul... Adevărul lui mi-i întipărit în minte, ca şi slovele în evanghelie... Nu jertfă zidirii, Filofteia... Nu jertfă zidirii, meşteri iscusiţi...

MEŞTERUL I. Şi pentru ce nu, când jertfa întăreşte lucrarea...

PREOTUL. Nu jertfă... nu moarte... ci...

MEŞTERII. Ci?

PREOTUL. Vieaţă...

MEŞTERII. Vieaţă?

PREOTUL. Căci Domnul nu e Dumnezeul celor morţi, ci al celor vii... Nu jertfă...

MEŞTERUI I. Părinte, vorba ta nu ne-a lămurit... Noi ne iubim lucrarea, cea mai mândră din câte am căutat a izbândi. Pentru ea, suntem în stare orice jertfă a aduce... (înduioşat) Oare crezi că nu ne e milă a frânge trup tânăr de fecioară... dar dacă numai prin astă nimicire putem sfărâma piedicile soartei...

PREOTUL. Meşteri iscusiţi şi prea sârguincioşi, ascultaţi aci cuvântul Domnului... Nu vă'nnebuniţi de prea mult sârg, căci vă paşte trufia cea ucigătoare de suflet... Invăţaţi să osebiţi în aceeaşi lucrare, partea de slavă omenească, supusă, ca tot ce e omenesc, închipuirii şi îngâmfării, de tăria fără de moarte a trupului lui Hristos cel înviat. Nu asămuiţi străluciul zidirii, cu vieaţa bisericii...

MEŞTERUL II. (către meşterul I). Poate are dreptate...

PREOTUL. Ce vreţi?... Să jertfiţi sânge de copil?... Dar oare aşa nu gândesc şi varvarii?...

MEŞTERUL I. Şi noi?...

PREOTUL. La noi, Dumnezeu şi-a jertfit fiul de dragul vieţii... El singur...

MEŞTERII. Aşa-i...

PREOTUL. Atunci, să nu îndrăsnim a ne pune împotriva acestei învăţături a Dumnezeirii. Jertfă, da... dar vieţii, nu închipuirii... (cu milă). Meşteri buni, Dumnezeu v'a lăsat o clipă mintea în rătăcire, ca să vedeţi greşala cea mare a păgânilor...

FILOFTEIA. Atunci datoria mea?...

PREOTUL. E vieaţa...

MEŞTERUL I. Şi biserica?

PREOTUL. Biserica se va înălța... Fiți fără grije... Se înalță singură... Nu se află putere omenească, să împiedice desăvârșirea, dacă însăși ceata diavolilor a fost înfrântă... Adinioarea, cântând, am văzut-o în închipuirea mea, aievea, ca și cum ar fi fost până'n boltă incheiată... Odoarele mă împroșcau cu luminile lor strălucitoare... iar din boltă, Hristos însuși mă povățuia...

MEȘTERUL. Dar cine va ridica pe schelă, cărămida?

PREOTUL. Pentru ce, meștere, aduci mereu înainte faptul lumesc... Au, nu crezi în minune?...

MEȘTERUL I. Părinte trebuesc salahori, meșteri zidari și meșteri lemnari...

PREOTUL. Îngerii Domnului vor fi...

MEȘTERUL I. Și var, și tencuială, de unde vor scoate?...

PREOTUL. Din iubirea unei mame, care-și apără copiii...

MEȘTERUL. Și tăria clădirii, cine o va da?...

PREOTUL. Darul unui om, care se pocăiește... căci nevinovăția, pocăința și iubirea sunt cele trei puteri ziditoare ale bisericii...

MEȘTERUL II. S'ascultăm cuvintele înțelepte și să nu mâniem pe Dumnezeu cu prea multă trufie... Noi, meștere — spusu-ne-a părintele azi dimineață — suntem doar unelte în mânile lui Dumnezeu, după cum evangheliștii au fost doar pene... Dar Dumnezeu și altcum poate înfăptui gândul Său... S'ascultăm...

PREOTUL. Plecați, meșteri buni... plecați, meșteri mari... Mergeți și gândiți la cele ce v'am vorbit...

FILOFTEIA. Dar eu, unchiule?

PREOTUL. Tu îndreaptă-te înapoi către vieaţă. Nu-ţi uita datoria... Prin femeie, Dumnezeu s'a făcut om... Asta-i marea taină a bisericii, încredinţată femeii... Vieaţa, copilă... Aminteşte-ţi că femeile au fost de faţă la urcuşul Golgotei, dar şi la adeverirea după scripturi, a învierii... Iată-ţi menirea, copilă... să mărturiseşti că durerea pătimirii durează o clipă şi bucuria învierii, o veşnicie...

MEŞTERUL II (către meşterul I). Meştere, să plecăm şi să ne rugăm lui Dumnezeu, ca să risipească de pe mintea noastră fumul învolburării... Apoi, să frământăm cu cinstită chibzuială cuvintele pline de înţelepciune, ale părintelui... şi odihniţi la suflet, s'aducem hotărîrea cea cu temeiu...

MEŞTERUL I. Bine... aşa vom face. Vom pleca... iar în zorii zilei, vom fi, sau înapoi, cu ochii întărâtaţi şi cu topoarele în mâni, sau sus pe potecile munţilor, cu zâmbetul pe faţă şi crengi de brad la pălărie...

PREOTUL. Plecaţi, meşteri dragi. Plecaţi şi zidiţi acolo, unde oamenii n'au lipsă de minune întru statornicirea credinţei... Plecaţi... şi florile pajiştilor, şi cetina brazilor să vă aline urâtul sufletului... Eu rămân să mai veghez în biserică... Iar tu, Filofteio, întoarce-te înapoi... şi luna, cădelniţa lui Dumnezeu, să-ţi ducă paşii către bucuriile vieţii...

(Meşterii pleacă în stânga, Filofteia în dreapta, preotul intră în biserică. Scena rămâne câtva timp goală. Se aude cântecul preotului sau al îngerilor. Apoi, din dreapta se întorc Ion şi Filofteia).

SCENA III

ION, FILOFTEIA

ION. Te-am înapoiat din drum, Filofteio, pentru ca aci în faţa bisericii, să-ţi fac jurământul, cu deslegare doar în mormânt...

FILOFTEIA. Nu jurământ, Ioane... nici mormânt. Datoria mea e vieaţa... Unchiul meu, adinioarea, mi-a arătat-o ca un îndemn dumnezeiesc... Şi datoria ta aceeaşi este, vieaţa...

ION. Ba jurământ, Filofteio... căci clipele mele sunt numărate. Caii sunt înşelaţi... Şorban mă aşteaptă în apropiere... şi pentru un timp atât de scurt, un singur cuvânt poate mărturisi tot, în cuprinsul lui... Jurământul...

FILOFTEIA. Un singur cuvânt, credinţa... credinţa în Dumnezeu şi credinţa în tine, Ioane...

ION. Te îndoieşti, Filofteio?

FILOFTEIA. Da, Ioane... Din clipa în care am aflat dureroasa veste a despărţirii, am crezut că datoria mea e jertfa... Şi de aceea mă găseam aici, pentruca meşterii să mă zidească în zidul ce va să dureze veşnicia...

ION. Ai vrut tu asta?... Ai gândit tu asta?

FILOFTEIA. Da, Ioane...

ION. Şi pentruce?

FILOFTEIA. Pentru înălţarea bisericii prin tine, şi a ta, prin biserică... Imi era teamă că te voiu pierde... şi mai mult, că te vei pierde ţie însuţi. Voiam ca la întoarcere, s'auzi, adus de foşnetul codrului prin încăperile castelului, suspinul sufletului meu... şi pe faţa icoanelor ce vei lucra, să nu poţi zugrăvi alt duh, decât cel al sufletului meu...

ION. Să fie binecuvântat bătrânul preot, care te-a dăruit din nou vieţii şi fericirii...

FILOFTEIA. Aici se săvârşeşte o minune, Ioane... căci minunea doar prin lucruri fireşti se arată... Gândul e atât de mare, că depăşeşte firea...

ION. Filofteio, o minume se săvârşeşte... Adinioarea te-am căutat acasă. Nu erai... Copii însă m'au vestit: trebue să fie la biserică...

ŞORBAN. (intră) Ioane, e timpul de plecare...

ION. O clipă... şi sunt gata... (Şorban iese)

FILOFTEIA. Du-te, Ioane...

ION. Vreau să-ţi jur...

FILOFTEIA. Nu...

ION. Ca şi tu să-mi dai cu jurământ, încredinţarea iubirii tale...

FILOFTEIA. (işi scoate dela gât icoana) Ţine această icoană cu chipul meu... E zugrăvită de tine... e sufletul tău pus aici... Cu ea voiam să mă jertfesc, pentru ca sufletul tău să-mi rămână de-a-pururi mire...

ION. (luând icoana) Dă-mi-o...

ŞORBAN. (in depărtare) Ioane... Ioane...

ION. Trebue să plec... Dă-mi o îmbrăţişare...

ŞORBAN. (din depărtare) Ioane... Ioane...

ION. (îmbrăţişează pe Filofteia şi apoi pleacă).

SCENA IV

FILOFTEIA singură, apoi copiii

FILOFTEIA. (se roagă. Intră copiii)

COPILUL I. Maică mică, am venit la tine...

FILOFTEIA. Cum de m'aţi găsit, copii dragi?

COPILUL II. Am ştiut că tu eşti aici la biserică, de când meşterii mari au fost goniţi...

FILOFTEIA. Adevărat, copii, voi ştiţi lucruri pe care oamenii mari nu le cunosc...

COPILUL I. Pe mine m'a trezit un vis... Ingerul Domnului m'a povăţuit: du-te şi ajută clădirii dumnezeieşti... (Incepe cântul îngerilor: Hristos a înviat)*

COPILUL II. Şi când am văzut pe meşteri întorcându-se, am ştiut că tu vei începe lucrul lor... şi ne-a fost milă de tine...

FILOFTEIA. Şi ce vreţi voi?

COPILUL II. Să te ajutăm... Noi suntem mari şi putem zidi...

FILOFTEIA. Da, prunci iubiţi, puteţi zidi... Puteţi zidi, căci zidirea lui Dumnezeu pe curăţenia voastră e întemeiată...

COPILUL I. Atunci ne dai voie să ne urcăm pe schelă?

FILOFTEIA (ezită). Copii...

COPILUL II. Auzi... Ingerii cântă... şi cântecul lor ne va da puteri...

FILOFTFIA. Şi puterea rugii mele, de înviere legată... Urcaţi, copii... urcaţi... Căci în sufletul meu s'a săvârşit minunea... (copiii urcă pe schelă; cântecul îngerilor se aude tot mai tare).

FILOFTEIA (se roagă). In cântece de jale şi suspine grele, ar trebui să se înalţe către Tine, slava nimicniciei mele, Maică prea-curată... Dar întunerecul ce mă înconjoară, Tu l'ai risipit cu lumina dumnezeiască a învierii... In acelaş gând, m'am jertfit şi am înviat... Inaintea mea, cât e lumea, se întinde doar bucurie... Cuvintele mele pline de drag se prind de fiecare făptură a lui Dumnezeu, ca fluturile de floare...

---

* „Hristos a înviat" de Podoleanu.

Bucură-te, Lucefere, ce învii taina nopții!...
Bucură-te, Pământ, ce învii mireasma primăverii!...
Bucură-te, Lacrimă, ce învii surâsul feței!...
Bucură-te, Drum, ce învii pașii celui pierdut în
[depărtări!...

(Câtva timp s'aude cântecul îngerilor, apoi cortina)

TABLOUL III

Cameră studențească, în Wartburg

SCENA I

MELCHIOR, IACOBAEUS, ȘORBAN

MELCHIOR. Imi pare, prietene, că timpul ți-a răpit voioșia, care făcea din tine, cel mai bun tovarăș de petrecere... Ori ai îmbrăcat reverenda?..

ȘORBAN. Nu, Melchior... Imprejurările m'au împiedecat...

MELCHIOR. Admirabil! Atunci al nostru ești... Noi, după cum vezi, n'am îmbătrânit în ăști trei ani... Și azi cu aceeași pasiune discutăm pe Murner și ne entuziasmăm de Hutten...

ȘORBAN. Iată ce n'aș putea spune eu... Indepărtarea m'a făcut morocănos... Am uitat gustul cărților alese și am pierdut ardoarea polemicii... Vin din niște ținuturi...

MELCHIOR. Fără soare...

ȘORBAN. Triste... prea triste...

MELCHIOR. Soarele nostru te va desmorți, prietene... Berea e mai bună, de când Sigmund de Dietrichstein a înființat liga de temperanță... Discuțiunile mai înverșunate, de când cu Zwingle, Luther, Melanchton și Calvin... Cât despre fetițe... Ah...

le-a reformat reforma... Pe vremea bunicelor, dragostea era un impuls al Evei, adică un păcat... azi e o predestinaţie, adică un har divin... Prietene, nici când n'a fost timpul mai potrivit petrecerii...

ŞORBAN. Vezi... eu nu sunt pus pe petrecere... O întâmplare fericită m'a adus aci, în cel mai scump oraş al hoinarei mele studenţii... Dar azi, cu alte gânduri şi altă răspundere... Insoţesc pe tânărul meu prieten...

MELCHIOR. Şi el, şi tu... amândoi fiţi bineveniţi...

ŞORBAN. El vrea să studieze...

MELCHIOR. Ii voiu fi mentor... Credincios discipol al lui Silenius, eu singur pot împăca pe Minerva „cea rea de clanţă" cu sprintenul Eros...

ŞORBAN. Inafară de ştiinţele umanistice, el va trebui să lucreze şi într'un atelier... E pasionat pentru pictură...

MELCHIOR. Perfect. Atelierul maestrului Krieger e lângă universitate... Acolo-i şi Liza...

ŞORBAN. Liza?

MELCHIOR. Da, Liza... Nu te face... Iubita ta de acum trei ani... Liza... Cu ce bucurie va primi ea vestea cea bună!.. Nu că în ăştia trei ani ţi-a purtat văduvie...

ŞORBAN. Incet, Melchior... Sunt sosit cu mare răspundere...

MELCHIOR. Răspunderea e o boală a închipuirii,.. dar care, din fericire, nu ucide pe nimeni...

ŞORBAN. Şi eu am de studiat...

MELCHIOR. Prietene, studiul fără dragoste e ca vioara fără ţimbal... N'are tact... Tactul inimii, iubirea ţi-l dă... Apoi, studiul fără vin e sămânţă

căzută pe piatră ... „Toate le cântă Silenius şi ecoul văilor le'nalţă până la stele“*... Aşa glăsueşte Virgil...

ŞORBAN. Vine un timp şi pentru cumpătare...

MELCHIOR. Te înşeli... Azi, oameni de ştiinţă, ca Paracels, recomandă vinul... şi predicatorii, ca Luther, nu-l anatemizează... Văd că în curând, şi eu voiu trece la reformă... De-acum însă mă duc... mă duc s'anunţ fetele... Ne trebue una şi pentru prietenul tău, Şorban... Ţie, tot pe mica Liza... iar lui, pe Brighit, cea fără suflet, nici credinţă... singura, care prin vicleşug şi patimă, i-ar putea înfrânge rezistenţa feciorelnicilor prejudecăţi... (pleacă).

SCENA II

ŞORBAN, IACOBAEUS.

ŞORBAN. Acelaşi neschimbat Melchior... Vesel, bine dispus...

IACOBAEUS. De bună seamă... nefiind preocupat decât de vieaţă... Jurist... Memorizând la iuţeală texte de legi, el nu poate fi zguduit de tragedia gândirii... De învăţătura lui Copernicus, pentru care va să ai mintea sprintenă s'o adulmeci din aer, el n'a auzit nici cât un cantor de biserică... In filosofie crede că lumea a rămas la vechea dispută dintre nominalişti şi realişti... iar reforma, o tratează cu un prozit de cârciumă.

ŞORBAN. Ah, prietene... Ce nume scumpe îmi reînvie vorba ta erudită... Copernicus, Scot Erigen, Sfântul Anselm şi mai ales acel minunat Abelardus... Imi simt mintea pajişte înflorită după îngheţ...

---

* Traducere M. Strajan.. Mitologia greco-romană, G. Popa Liseanu.

Teoriile gânditorilor realişti, nominalişti, conceptualişti, s'au deşteptat la vieaţă... Apoi loviturile îndrăsneţilor reformatori, svâcnesc în inima mea... (tainic). Tata, înainte de moarte, a îmbrăţişat credinţa lui Luther... Eu însă, nu. El din multe motive, nu mi-a permis. Mi-a lăsat cu limbă de moarte, de a cerceta şi a gândi... şi numai după aceea să iau o hotărîre... Iată dece, sufletul meu e atât de avid de cunoaştere... Vorbeşte, prietene, căci vorbele tale îmi primenesc sufletul...

IACOBAEUS. Sunt multe de povestit, Şorbanus... Am călătorit în ăşti trei ani, şi am studiat literile, filosofia, matematica şi medicina... Am ascultat la Tartaglia, rezolvirile ecuaţiunilor de gradul al treilea, am văzut la Padua, pe Vesales demonstrând interiorul cadavrului de om şi am ascultat pe însuşi Paracels...

ŞORBAN. Ce frumos...

IACOBAEUS. Pretutindeni, însoţit de Berthold...

ŞORBAN. Berthold... Minunatul prieten... Ce păcat, că dela întoarcerea mea atât de rar l-am întâlnit.

IACOBAEUS. Azi, drumurile noastre se îndepărtează...

ŞORBAN. Nu mai sunteţi prieteni?

IACOBAEUS. Prieteni, da... petrecerile şi cântările ne leagă... gândurile însă ne despart...

ŞORBAN. De ce?

IACOBAEUS. Fiindcă el, neştiind ce s'aleagă din învăţăturile lui Paracels şi Cardan, s'a dat magiei...

ŞORBAN. Magiei?... A abjurat credinţa sa?... Atunci?...

IACOBAEUS. Nu te grăbi să-l condamni...

ŞORBAN. De ce?...

IACOBAEUS. După cum ţi-am spus, împreună am frecventat universităţile... Pe amândoi, ne atrăgea minunatul studiu al medicinei, cât mai cu seamă, comentariul şi speculaţiunile filosofice legate de această disciplină... Impreună am aflat marile descoperiri ale timpurilor... Insă aceste descoperiri, în chip deosebit au impresionat sufletele noastre... El, spirit cercetător şi naiv, vrând să adâncească materia, a crezut să-i descopere suflet...

ŞORBAN. Şi de aci magia...

IACOBAEUS. Iar eu, spirit metodic, matematic şi pozitiv, discipol întârziat al marilor Gerbert d'Avillac şi Roger Bacon... am adâncit sufletul, în spiritul acestor gânditori...

ŞORBAN. Şi ai găsit?...

IACOBAEUS. Materia...

ŞORBAN. Atunci sufletul... Dumnezeu...

IACOBAEUS. Prietene nu te speria... Azi mă ţin de învăţăturile lui Pomponazzi... ale admirabilului Pomponazzi... Deci cinstit îţi mărturisesc: iată mai bine de un an, de când necredincios sunt...

ŞORBAN. Imposibil...

IACOBAEUS. Am trecut din credinţă în credinţă... Am fost protestant... M'am convertit cu un oarecare Calvin, în Sviţera... apoi, am trecut la Socinieni, de dragul lui Michel Servet, un om care mi-a arătat sângele curgând în animale... Am combinat demonstraţiile lui Vesal cu experienţele lui Servet... Prin ele, căutând sufletul... Dar sufletul nu l'am găsit... deci nici pe Dumnezeu... (Intră Ion).

ŞORBAN. Opreşte...

SCENA III

IACOBAEUS, ŞORBAN, ION

ION (trist). Bunăziua, domnule...

IACOBAEUS. Bunăziua, colega.... sau camarade. Aci, nu suntem domni, ci tovarăşi...

ION. Bunăziua, Şorbane...

ŞORBAN. Bunăziua, Ioane... Tot trist?..

ION. Acelaşi dor...

ŞORBAN. Vizitarea oraşului nu ţi-a dat nici o mişcare sufletului?..

ION. In închipuirea mea, am cunoscut alte clădiri mai frumoase... Cât despre grădini... Se pot ele asemăna, Şorbane, cu codrii noştri şi cu pajiştele rariştilor...

ŞORBAN. Dar minunatele picturi?..

ION. Nu-mi spun nimic... Chipuri reci...

ŞORBAN. Şi muzica?..

ION. Intr'o noapte, cântecul psaltirii mi-a logodit fiecare firişor al sufletului... Şi azi, nici o frumuseţe străină nu-l poate înlocui...

IACOBAEUS. Colega, doar prin strădania sufletului, te poţi ferici de marile dobândiri ale civilizaţiei...

ION. Făptura îmi pare tăiată în lemn... Nimic n'o poate însufleţi...

ŞORBAN. Şi dacă eu voiu putea?.. Dincolo, în odaia ta...

ION. Ce-i?

ŞORBAN. Te aşteaptă...

ION. Ce?.. Ce?..

ŞORBAN. Scrisori de-acasă...

ION (fericit). Scrisori... Unde-s... Unde-s...

ŞORBAN. La tine, pe masă...

ION (fericit). Scrisorile... Scrisorile... (iese).

SCENA IV

IACOBAEUS, ŞORBAN

IACOBAEUS. E tristă soartea acestui copil sălbatec...

ŞORBAN. Pe care am datoria să-l civilizez...

IACOBAEUS. Atunci trebue să purcezi energic... (revenind). Dar de fapt, pentru ce?..

ŞORBAN. Cum?.. Pentru ce să-l civilizez?..

IACOBAEUS. Da... Nu ştiu dacă nu-i mai bine, să-l laşi aşa sălbatec, neştiutor de orice... supus pasiunilor lui primitive şi superstiţiilor poporului său...

ŞORBAN. Nu... deoarece el e menit la mari înălţări...

IACOBAEUS. E bogat?..

ŞORBAN. Foarte bogat în domeniul său... Dar mai mult decât bogăţia, documentele îl arată cu drept de tron, în ţara Moldovei...

IACOBAEUS. Oh, atunci lucrurile se schimbă... Trebue să contribui şi eu la deşteptarea sa...

ŞORBAN. Iţi mulţămesc...

IACOBAEUS. Prietene, iţi mărturisesc un gând, din care vreau să faci o taină...

ŞORBAN. Pe cuvânt de cinste...

IACOBAEUS. Doresc prietenia acestui om... fiindcă mi-i dor de o vieaţă sigură... Am lipsă de un protector, care să-mi asigure pentru gustul meu, putinţa lucrului... Vezi, aci la noi, e mare teroare... Gânduri, ca ale mele, se plătesc cu capul sau cu rugul... Credinţele sunt intolerante...

ŞORBAN. Încă?

IACOBAEUS. Da... de aceea, vreau linişte şi siguranţă pentru studiu...

ŞORBAN. O vei avea... Acest copil este admirabil... Cât despre credința lui, ea nu-i nici o piedică... Ea nu se opune la nimic... Vegetează de pe timpul lui Atanasie, Grigorie şi Chrisostom... (intră Ion).

SCENA V

IACOBAEUS, ŞORBAN, ION

ION (vesel). Şorbane, Şorbane... ce bucurie!..

ŞORBAN. Cine-ți scrie?

ION. Imi scrie cămăraşul...

ŞORBAN. Dela cine sunt veştile?

ION. Dela tata... E sănătos...

ŞORBAN. Numai de el îți vorbeşte?

ION (incurcat). Nu... şi de ea... de Filofteia...

ŞORBAN. Ah, fata asta...

ION. Şorbane, pentru ce atâta înverşunare?..

ŞORBAN. Pentru că ea... ea şi numai ea e pricina încăpățânării tale...

ION. Care încăpățânare?

ŞORBAN. De a nu privi, de a nu auzi, de a nu înțelege...

ION. Şorbane eşti nedrept...

ŞORBAN. Şi ce mai scrie?..

ION. Reverendul Szentiványi a pornit în țara Moldovei...

ŞORBAN. Işi poartă traista cu uneltiri...

ION. Şi încă o bucurie, Şorbane... Biserica...

ŞORBAN. Ce-i cu ea?

ION (tainic). Biserica se ridică...

ŞORBAN. Au venit meşterii?

ION. Nu... Iată ce scrie în scrisoarea lui, Cămăraşul... „Printr'o indurare dumnezeiască, printr'o

tărie dumnezeiască... Biserica cea urgisită se înalţă singură, fără meşteri, fără mână de om"...

ŞORBAN. Ioane... Ioane...

ION. E o taină, Şorbane... „Ce putere foloseşte Dumnezeu ca să-şi înalţe clădirea, nu ştiu spune... dar sigur este, că biserica înaintează... Iată, s'a închegat..."

IACOBAEUS. Colega, iartă-mă, că intervin într'o discuţie particulară dintre doi colegi... Nu-mi intră în fire... Dar acum, naivitatea ta e prea mare şi îţi vatămă deşteptarea sufletului... Cum îţi închipui aşa ceva?..

ION. La Dumnezeu, totul e cu putinţă...

IACOBAEUS. Nimic nu-i cu putinţă, ce depăşeşte legile strânse ale observaţiei şi experienţei... S'ar putea, ca meşteri tăinuiţi de credincioşi să lucreze noaptea... E o explicaţie... Dar ca singură să se înalţe o biserică e, sau basm, sau superstiţie...

ION. Poate e basm, poate superstiţie... dar poate şi adevăr...

IACOBAEUS. Dacă e basm, lasă-l copiilor... Iar dacă-i superstiţie, distruge-o din sufletul tău... Altcum, de niciun folos nu-ţi poate fi învăţătura... Smulge superstiţia, smulge...

(Intră Melchior şi Berthold).

SCENA VI

ION, IACOBAEUS, ŞORBAN. MELCHIOR, BERTHOLD

ŞORBAN. Ah, bun sosit, prieteni... La timp cădeţi... Spuneţi voi... poate o biserică singură să se înalţe?..

MELCHIOR. Când sunt beat, da...

BERTHOLD. Da...

ŞORBAN. Berthold, vorbeşte serios...

BERTHOLD. Serios vorbesc. Teoretic e posibil... Căci substanţa e una... şi alcătuită din inteligenţă, putere şi materie... Inteligenţa fecundând puterea realizează orice formă posibilă...

IACOBAEUS. Asistăm din nou la una din ale tale demonstraţiuni absurde...

ION. Pe mine, mă iertaţi... Mă duc să răspund... Trimisul se înapoiază chiar azi... (iese).

ŞORBAN (către Berthold). Prietene, ne-ai făcut un mare rău...

BERTHOLD. Care?

ŞORBAN. Iacobaeus şi cu mine tocmai ne străduiam a scoate din capul acestui copil, superstiţiile lui.

BERTHOLD. Prea bine... eu vă voiu ajuta...

ŞORBAN. Da... cu teoriile tale, nu faci decât să îngreuezi situaţia...

BERTHOLD (ironic). Am înţeles... eşti sub influenţa lui Iacobaeus... Nu-i nimic... Timpul va dovedi de partea cui e dreptatea... Ocultismul, prietene, e singura ştiinţă, ce poate vindeca, înălţa şi perfecta un om, căci ea singură e depozitară al marelui secret al absolutului...

MELCHIOR (privind pe fereastră). Staţi nu vă certaţi... Iată, jos au sosit...

ŞORBAN. Cine?

MELCHIOR. Soluţiile...

ŞORBAN (apropiindu-se). Liza...

MELCHIOR. Liza şi Brighit...

ŞORBAN. Ce-ai făcut... Ai chemat fetele...

MELCHIOR. Imi îndeplinesc datoria... Fiţi fără grijă. Inţelepciunea glăsueşte prin rostul meu, ca Minerva prin povaţa lui Mentor... (Intră Liza şi Brighita).

SCENA VII

MELCHIOR, IACOBAEUS, ION, BERTHOLD, LIZA și BRIGHIT

MELCHIOR. Fiți binevenite, păunițelor, în sombrul sanctuar al cavalerului rătăcitor, pe care sper cu ajutorul lui Bachus, să-l prefaceți în locaș de voluptoasă desfătare... Regret că n'am vin roșu, să fac o libațiune...

LIZA. Bună ziua, prietene... Bună ziua Sorbanus.

MELCHIOR. Hai, sărutați-vă...

LIZA. Vino 'ncoace, iubitule... Credincioasă ți-am fost trei ani, ca și turturica, după părerea nelegiuitului Iacobaeus, nu după credința Sfântul Ambrozie... (se sărută). Sunteți gata... Să mergem... Dar nu văd pe prințul nou venit... cavalerul rătăcitor, pe care avem să-l sărbătorim...

MELCHIOR. Ss... E dincolo... (tainic). Prieteni, o mare datorie ni se impune...

LIZA. Să ne iubim...

MELCHIOR. Avem între noi, o fecioară de băiat...

LIZA. Jos fecioria... E o virtute sălbatică...

MELCHIOR. Trebue să-l facem să cunoască vieața...

LIZA. Ura!.. Trăiască vieața!..

MELCHIOR. Brighit, e rândul tău...

BRIGHIT. Intâi să-l văd...

MELCHIOR. E frumos...

BRIGHIT. Să fie pe placul meu... căci și Geanleone-i frumos, dar când îl văd, cârcei mi se așează pe pleoape, inimă și unghii...

MELCHIOR. E pictor și student...

BRIGHIT. Nu-i de-ajuns... Și Geanleone-i la fel...

MELCHIOR (tainic). Copii... iată, planul meu... Să plecăm şi să-i lăsăm singuri...

BRIGHIT. Dar unde-i el?...

MELCHIOR. Alături... scrie...

BRIGHIT. Cui?

ŞORBAN. Unei iubite...

BRIGHIT. Atunci, e foarte bine... Incepe să fie omul meu... Prieteni plecaţi... şi ne aşteptaţi la „Cămila lui Abraham"...

ŞORBAN. Ah, vechea cârciumă!

LIZA. Tot acolo petrecem... (toţi ies, afară de Melchior).

MELCHIOR (la uşe). Ioane... Ioane...

ION (din cameră). Ce e?

MELCHIOR. Vino 'ncoa.

ION. Pentru ce?..

MELCHIOR. Vreau să-ţi arăt ceva...

ION. Am de lucru...

BRIGHIT. Cheamă-l...

MELCHIOR. Vino... vino... N'o să-ţi pară rău...

BRIGHIT. Cheamă-l...

MELCHIOR. Te aşteaptă cineva...

ION. Cine?

MELCHIOR. Un trimis al soartei...

ION. Cine?.. Vorbeşti serios?..

MELCHIOR. Vino, Ioane... că de nu...

BRIGHIT. Cheamă-l...

ION. Nu vin...

BRIGHIT. Cheamă-l...

MELCHIOR. Te aduc cu forţa... aşa-i obiceiul pe la noi...

ION (râde). Nu mă tem de forţa ta... A mea e mai mare...

BRIGHIT. Cheamă-l...

MELCHIOR. Dacă nu vii, să ştii că stric pentru totdeauna prietenia cu tine... şi de-a-pururi, nu vei cunoaşte fericirea beţiei şi dulceaţa cântecului...

ION (vine râzând). Faţă de aşa ameninţare, nu am ce face... (apare şi dă ochi cu Brighit).

MELCHIOR. Uf!.. pui de urs... greu ieşi din bârlog. Dar acum te-am prins... Ai intrat pe mâna dresorului... Domnişoara Brighit Schneider... ea-i dresorul... (către Brighit). Iţi dau zece minute... apoi, cu el la „Cămila lui Abraham"... Nu uita, profesoaro... ai o misiune din cele mai importante... (către Ion) bagă de seamă, elevule... arată-te demn... Şi acum, rolul meu e îndeplinit... (iese).

SCENA VII

ION, BRIGHIT

BRIGHIT. Mă cheamă Brighit... Dar iubitei tale, cum îi zice...

ION. N'am iubită...

BRIGHIT. Nu minţi... Mi-a spus Melchior...

ION. E doar încredinţată...

BRIGHIT. Ei şi... tot are un nume...

ION. Filofteia...

BRIGHIT. Br... Cum? Fi-lof-te-i-a... Trebue să fie moale ca o omidă... să se lipească ca un clei şi să lase bale când sărută...

ION. Incredinţata mea e o fată fără prihană... Te rog, nici cu gândul...

BRIGHIT. Nu te supăra... Uite, nu mai vorbesc de ea... Dar pe tine, cum te cheamă?...

ION. Ion...

BRIGHIT. Ion... Ion... Nici numele ăsta nu-mi place... Pe iubitul meu îl cheamă Geanleone...

ION (tace).

BRIGHIT. Nu-i un nume frumos?...

ION. Orice nume poate fi frumos sau urît, după felul insului...

BRIGHIT. Nu... Nu-l iubesc. Fii pe pace...

ION. De ce nu-l iubeşti?...

BRIGHIT (iute). Te interesează.

ION. Nu...

BRIGHIT. Ba da... ba da... zi că te interesează...

ION. Poftim... Mă interesează...

BRIGHIT. Nu-l iubesc... fiindcă m'am plictisit de el...

ION. Asta nu-i bine...

BRIGHIT. Vezi c'ai început să vorbeşti?... Vezi că nu eşti urs?... Atunci, poţi fi şi drăguţ?...

ION (tace).

BRIGHIT. Ei, întreabă-mă...

ION. Ce?

BRIGHIT. Pentru ce m'am plictisit de el...

ION. Pentru ce?..

BRIGHIT. Vezi aşa... Dacă nu-mi ceri, nu-ţi dau nimic... şi dacă nu mă întrebi, nu-ţi răspund...

ION. Iată, că întreb...

BRIGHIT. Mi-i dor de ceva nou... (schimbând vorba). Am auzit că eşti Maghiar...

ION. Nu sunt...

BRIGHIT. Dar ce eşti?...

ION. Român...

BRIGHIT. Român?... Ce fel de naţie e aia?...

ION. Pe aici, ne zice Valahi...

BRIGHIT. Valahi... Valahi... N'am auzit... Ce bine era să fi fost Maghiar...

ION. Nu sunt...

BRIGHIT. Vezi tu... iubitul meu e Italian... Şi nu-mi mai plac Italienii, de când e iubitul meu... E frumos, dar frumuseţea lui o găsesc în toţi bărbaţii... Mi-i dor de-o frumuseţe de alt fel... ca a ta...

ION. Eu nu pot fi frumos...

BRIGHIT. Tocmai... O frumuseţe urîtă... sau o urîţenie interesantă...

ION. Nu-i bine ce faci... Să te-audă, s'ar supăra...

BRIGHIT (râde). Nu mă tem... Supărarea lui e tunet fără trăsnet... Gălăgie multă, care sfârşeşte cu lacrimi... Nu ştie nici măcar să fie rău...

ION. Şi ce-ai vrea?

BRIGHIT. Bravo!... Bravo!... Faci progrese...

ION. De ce râzi de mine?..

BRIGHIT. Nu râd, prostule... Mi-i dor de ceva măreţ... mi-i dor de-o sălbătăcie... (schimbând vorba). Tu ai putea ucide...

ION. Ferească Dumnezeu!..

BRIGHIT. Am avut o cunoscută, care a fost omorîtă de iubitul ei, un Maghiar... De atunci, îmi place această naţie... Asta-i iubirea... iubirea ucigaşă... (schimbând vorba). Dar hai, să mergem... Ne-aşteaptă prietenii...

ION. Eu aş vrea să rămân...

BRIGHIT. Nu se poate... Am promis...

ION. Am de scris...

BRIGHIT. Oare la voi, în ţara voastră, cuvântul nu preţueşte nimica?...

ION. La noi puţini oameni ştiu a scrie... Toată cinstea-i pe cuvânt...

BRIGHIT. Atunci, vino... Imi vei povesti vieaţa

ta... Imi vei vorbi de locurile voastre îndepărtate... Vreau s'aud poveşti necunoscute, cu briganzi şi urşi...

ION. Da, vin... vin... Mă duc să-mi iau pălăria... (trece in odaie la el).

BRIGHIT. Valahule, nu te cunoşti... Sălbateca ta virginitate e o comoară mai de preţ ca toată averea ta de-acasă...

(Cortina).

TABLOU IV

Atelier de pictură

SCENA I

RUPRECHT, HANS, GEANLEONE. (Ucenicii lucrează şi vorbesc).

RUPRECHT. E prost...

HANS. Ba sălbatec...

GEANLEONE. Şi prost şi sălbatec... amândouă laolaltă...

RUPRECHT. De bună seamă... doar îl cheamă Cornea...

TOŢI. Ce nume... Ce nume...

RUPRECHT. Şi a venit dintr'o ţară sălbatecă, de prin Tataria... pe unde, după câte am aflat, se foloseşte carne crudă...

GEANLEONE. Şi continuă să se închine schismatic...

RUPRECHT. De nu l-aş mai vedea pe aici...

GEANLEONE. Ba, nu... De cine-am râde?...

RUPRECHT. Mie-mi strică pofta de lucru...

GEANLEONE. Şi ai de ce, prietene... Nu vezi, meşterul cum se poartă cu el?... Par'car fi un prinţ...

HANS. Se pare că la el în ţară e un soiu de prinţ...

GEANLEONE. La el în ţară, o fi!... In ţara sălbaticilor...

HANS. Vă spun eu, tovarăşi, secretul...

TOŢI. Care e?... Care e?...

HANS. E bogat...

GEANLEONE. Ei şi?... Dar noi, cu talentul nostru, suntem mai bogaţi ca el...

HANS. Nu mă înţelegeţi... El e trimis aici, cu o mare misiune... După câte am înţeles, în ţara lui, se pregătesc schimbări mari... Reverendul Szentiványi, prietenul maestrului, îl protejează... Eu zic să ne luăm bine pe lângă el... Cine ştie, de pe urma lui ce lucrări mari ne aşteaptă...

GEANLEONE. Ba asta n'oiu face-o... N'am ajuns o căzătură, să dau clipa de veselie pentru folosul problematic... Nu pot suferi nedreptatea... El e un prost şi un sălbatec... şi fiindcă are bani, până şi Brighit...

RUPRECHT. Ia seama, Geanleone... Cu Brighit se petrece o schimbare... In faţa lui, stă par'că să-şi golească orbitele de tot focul patimii...

GEANLEONE. Nu mă tem, Ruprecht... Eu o cunosc... Femeie perfectă, ea e în stare să ducă minciuna pe toată gama cochetăriei, dela albul imaculat al crinului şi până la violetul urîcios al măsălareţii...

RUPRECHT. Fii mai prudent...

GEANLEONE. Nu mă tem... Eu ştiu, că pe toţi vă momeşte jocul făpturii ei... Ţie, Ruprecht, iţi oferă cu un zâmbet, graţia şerpuită a trupului... dar numai graţia... Lui Hans, odată cu braţul şi turburarea cadenţei pasului ei de nimfă...

HANS (opreşte). Tăcere... (intră Ion).

SCENA II

Aceiaşi. ION.

ION (vesel). Bună ziua... bună ziua... camarazi...

UCENICII (in răspăr). Bună ziua... bună ziua... (chicote infundate).

ION. Am întârziat... M'am luat cu nişte planşe anatomice.

RUPRECHT. Nu-i nimic... Vei rămâne în urma noastră... Noi o să plecăm, căci e ora prânzului... Tot îţi place singurătatea...

ION. Da, adevărat... Imi place singurătatea...

GEANLEONE. Te indispune prezenţa noastră...

ION. N'am spus asta... Dar vedeţi... Eu am trăit întotdeauna singur... Lumea mă ameţeşte... mă îmbată par'că... Mintea nu mai poate concepe. Iată, capul îmi hăue de explicaţiile planşelor lui Iacobaeus...

RUPRECHT. Am să te spun fetelor...

ION. Le-am spus eu, mai înainte...

GEANLEONE. Şi ele?

ION. Au râs...

GEANLEONE. E şi de râs, tovarăşe...

ION. Nu ştiu de ce...

GEANLEONE. Fiindcă te porţi aici, în mijlocul lumii civilizate, ca şi cum ai fi acolo, în munţii tăi...

ION. Ce greşeală am făcut?

GEANLEONE. Nici una... Mai bine însă, ai face o greşeală, decât...

ION. Atunci, ce necuviinţă am spus?...

RUPRECHT. Unde-i norocul, să spui vre-o necuviinţă... În ziua aceea, vei fi de-ai noştri...

ION. Prin urmare, unde vedeţi răul?...

GEANLEONE. Răul? Iată-l aici... (îi arată tabloul).

ION. În pictura mea?...

GEANLEONE. Da... în ea... Acest tablou mă irită... Face să-mi clocotească sângele în vine... Nu vezi ce oroare?...

ION. De aceea am venit... Să'nvăţ...

RUPRECHT. Tovarăşe, camaradul Geanleone are dreptate... Nu mâna, nici ochiul, îţi sunt în pagubă... dar eşti îndărătnic... Nu vrei s'asculţi de nimeni...

ION. Maestrul nu mă condamnă...

GEANLEONE. Maestrul, maestrul... Ştim noi, de ce nu te alungă...

ION. Poate găseşte ceva bun în mine...

GEANLEONE. Pe dracu!...

ION. Atunci, de ce?

GEANLEONE. Spune-i tu, Hans...

HANS (blând). Prietene, ascultă ce-ţi spun... Deschide-ţi ochii mari şi priveşte în jur... Deschide-ţi apoi, ochii sufletului... Trezeşte-te... trezeşte-te...

ION. Camarazi, eu v'am ascultat cu drag... am privit lucrările voastre, le-am studiat... Sunt frumoase, nu zic ba...

GEANLEONE (ironic). Mulţămim de onoare...

ION. Dar permiteţi-mi să vă spun... nu înfăptuiţi o pictură bisericească desăvârşită...

GEANLEONE. Ce-ai spus?... Auziţi, fraţilor... Ne insultă...

ION. Prietene, nu te înverşuna... Trăim într'un secol, când libere sunt alte gânduri mai îndrăsneţe...

GEANLEONE. Dar arta noastră e sfântă... Au sfinţit-o nume ilustre... şi tu vii acu...

HANS. Tăcere Geanleone... S'ascultăm...

ION. Nu cunoaşteţi taina, care face din om un sfânt şi din fecioară, o madonă... Voi, prieteni, pictaţi numai oameni... Oameni văd la tine, Hans... şi la tine, Geanleone... şi la tine, Ruprecht... Oameni, oameni...

RUPRECHT (arătând spre şevalet). Şi asta-i o madonă, caraghiosule?...

ION. Nu ştiu dacă e... dar ştiu ce va fi...

RUPRECHT. O madonă lihnită de foame... (râsete).

ION. La o madonă, Ruprecht, cuviinţa nu-ţi permite, să te gândeşti la foame sau la mâncare...

RUPRECHT. Dar la ce?...

ION. Doar la spirit...

RUPRECHT. Să mergem, fraţilor... Lecţia tovarăşului Ion devine plicticoasă... Şi mie mi-i foame. Să-l lăsăm, să-şi spiritualizeze madona... Suflă peste ea, prietene... poate o să fie şi mai eterată... Mie mi-i foame... Madonele noastre sunt sătule... Servus...

GEANLEONE. E grea arta, prietene... Va, pentru asta, să ai un simţ special, simţul gloriei...

ION. La noi, gloria e în Dumnezeu...

GEANLEONE (îngâmfat). Asta-i o vorbă, care, pe la noi, nu se mai dă nici pomană... Deci, nu cu ea poţi să cumperi aur... şi sfatul meu e aur, colega... Cum însă, n'aştept dela tine schimb de-opotrivă... generozitatea mea se'nmlădie, şi poftim, ţi-l dau în cinste... Eu, când pictez, pe mine mă reprezint, nu pe Dumnezeu... Ai studiat astăzi, planşele lui Iacobaeus, asupra muşchilor în cadavru... Ei şi?... Un muşchiu e doar o fâşie de carne, care nu spune nimic, când nu mă vesteşte pe mine... Iată adevărul... Un tablou va fi o trâmbiţă prin care eu, şi

numai eu, strig de-alungul secolelor... Eu şi gloria mea... Ai înţeles?...

RUPRECHT. Hai, Geanleone... (il trage).

GEANLEONE. Eu sunt culoarea... eu sunt desemnul...

RUPRECHT. Haide... (ceilalţi au ieşit).

GEANLEONE. Eu sunt nimbul... Eu sunt Hristos... (Ruprecht il trage afară).

SCENA III

ION singur, apoi BRIGHIT

BRIGHIT (in vârful picioarelor). La cine te gândeai?...

ION (speriat). Brighit...

BRIGHIT. Am pândit să plece Geanleone, ca să viu la tine... Spune, la cine te gândeai?... Tot la ea?...

ION. Nu... (pauză) Ce durere...

BRIGHIT. Care?... Aceea de a-i fi uitat culoarea ochilor sau cântul vorbirii?

ION. Da, da... De când sunt aici, mi-i mintea învolburată... Nu mai iau seama la cele mai sfinte îndatoriri...

BRIGHIT. Asta-i semn bun... A ta minte, de artă trebue să fie copleşită...

ION. Încep să mă îndoiesc de darul meu...

BRIGHIT. Să te'ndoieşti?... Nu... Să-ţi fie teamă însă...

ION. (arătând către tablou). Iată madona mea... Camarazii mi-au batjocorit-o... Au râs de ea şi de mine...

BRIGHIT (privind tabloul). Aşa e!... Au avut dreptate...

ION. Cum, Brighit, şi tu?...

BRIGHIT. Şi eu...

ION. Priveşte, Brighit... şi înţelege. O linie poate fi frumoasă prin ea însăşi, nu numai prin folosul de a privi şi explica natura, ca în planşele lui Iacobaeus... Ea poate traduce un gând, o bucurie sau o durere... O linie desparte şi uneşte totdeodată, nemărginirea de mărginit...

BRIGHIT (întrerupându-l). Mă iubeşti?...

ION (continuând). Puterea nemărginirii e puterea spiritului...

BRIGHIT (cu patimă). Iubeşte-mă...

ION. Brighit...

BRIGHIT. Iubeşte-mă şi vei înţelege totul...

ION. Brighit nu uita... Geanleone...

BRIGHIT. Lasă-l... lasă-l...

ION. Geanleone-i camaradul meu...

BRIGHIT. Atunci, nu mă placi?...

ION. Ba nu... ba nu... Dar sunt temeiuri sufleteşti, peste care nu poţi trece...

BRIGHIT. Eu nu-l mai iubesc...

ION. Adineaori, aşa de frumos mi-a vorbit despre glorie... pe semne se gândea la tine...

BRIGHIT. Tocmai de aceea nu-mi mai e drag...

ION. El, în fiecare trăsătură de creion, vrea glorie... Or, gloria lui e şi gloria ta...

BRIGHIT. Iată ce nu poate înţelege el şi ce vreau să înţelegi tu...

ION. Brighit, de ce mă turburi?...

BRIGHIT. Iubeşte-mă... şi după ce mă vei iubi...

ION. Nu se poate... Sunt încredinţat...

BRIGHIT. Ah, iată nefericirea ta şi a mea!... Dela ea se trage... dela acea mortăciune îndepăr-

tată... Ea e duşmana ta, Ioane... şi duşmana fericirii mele... Ioane trezeşte-te cât e timp... Mâine poate va fi prea târziu... Vei veni înlăcrimat după mine...

ION (turburat). Brighit, Brighit...

BRIGHIT. Tu nu vezi, că ea ţi-a fermecat gândirea şi simţirea?..

ION. Brighit linişteşte-te puţin... să ne înţelegem...

BRIGHIT. Da... uite, sunt liniştită...

ION. Fă-mă să pricep, ceeace mintea mea nu poate încă pricepe...

BRIGHIT. Ascultă, Ioane... Ţi-am spus adineaorea, că eşti vrăjit... Ei bine, ăsta-i adevărul...

ION. Să vedem...

BRIGHIT. Nu darul îţi lipseşte, ci acea putere a vieţii de neapărată trebuinţă unui artist... Geanleone vrea ca tablourile lui să traducă gloria... De aceea e strălucitor, dar gol... gol ca şi gloria... Tu vrei să exprimi, ceea ce nu se poate, spiritul...

ION. De ce nu se poate?...

BRIGHIT. Fiindcă spiritul e un dar al vieţii... Iată, care-i datoria ta... vieaţa...

ION (turburat). Vieaţa... vieaţa...

BRIGHIT. De ce te turburi?...

ION. Am gândit şi eu despre vieaţă şi acel gând a fost întărit de un bătrân preot.

BRIGHIT. Nu vieaţa din rostul popilor... ci vieaţa, ca patimă... Vrei să ajungi mare pictor?...

ION. Vreau...

BRIGHIT. Vrei să înţelegi arta?...

ION. Vreau...

BRIGHIT. Atunci iubeşte... iubeşte cu patimă... iubeşte-mă pe mine... Patima mea să strălucească

în culori... Patima să îndoaie şi să frângă liniile... Patima mea să-ţi lumineze vieaţa... Vino, Ioane... Prin mine, vei înţelege arta şi prin artă, vieaţa...

ION. Brighit... Geanleone...

BRIGHIT. La o parte cu el... pentru patima noastră şi pentru gloria ta...

ION. Geanleone... Cinstea de prieten...

BRIGHIT (ironic). Cum?... Te-apasă greu o atare slăbiciune?...

ION. Datoria... Datoria e scrisă în piatră, patima în flacări...

BRIGHIT. Piatra nu mă sperie astăzi... O putem preface în pulbere...

ION (speriat). Ce vrei să faci?...

BRIGHIT. Vreau să-i spun lui Geanleone, că nu-l mai iubesc şi că-l părăsesc... (violent). Va suferi?... Cu atât mai bine! Cu atât mai pătimaşe va fi dragostea noastră, când altul va plânge în umbră... Ioane, vino...

ION (priveşte tabloul său, parcă să se instărească). Nu pot...!

BRIGHIT (i-a urmărit jocul). Ah, înţeleg!... Ştiu, care-i piedeca... Ea... ea... Ioane, smulge-o din inima ta... Arta cere sacrificiu şi dă temeiu oricărui sacrificiu... Prin mine, nu prin cealaltă, vei înţelege arta... (arătând tabloul). Iată de unde-ţi vine slăbiciunea, dela ea... Căci madona ta e ea, cea din depărtare... şi nu te vei putea vindeca decât... (prinde tabloul şi vrea să-l frângă in două).

ION. Opreşte... opreşte...

(Intră Iacobaeus, Şorban şi Berthold).

SCENA IV

IACOBAEUS, ŞORBAN, ION, BFRTHOLD, BRIGHIT

BRIGHIT (calmă). Voiam să frâng acest tablou... Spuneţi şi voi, nu făceam bine?...

TOŢI. Ba da...

BRIGHIT. Şi el nu m'a lăsat... (ironic). Lămuriţi-l voi... pe mine nu m'a ascultat... Bună ziua prieteni... (către Ion) Bună ziua, Ioane... (Brighit pleacă, Ion se aşează pe un scaun).

IACOBAEUS (către Ion). Brighit are dreptate... Lucrarea ta e, nu numai urîtă, dar şi falsă... şi poate e urîtă, tocmai fiindcă-i falsă...

ŞORBAN. Trebue să iei o hotărîre, Ioane... Sălbătăcia ta a început să strige... Te faci de râs şi ne faci de râs...

ION. Învaţă-mă tu cum să purced...

ŞORBAN. Amestecă-te şi tu în vieaţă... Ia seama la ce se discută împrejurul tău... Ia-mă de pildă pe mine... Am venit deodată... Amândoi sălbătăciţi de o vieaţă petrecută neomeneşte în văgăunile munţilor... dar eu, imediat mi-am scos de sub obroc lumina spiritului critic, pentru a mă pune la curent cu toate marile frământări ale secolului... In ştiinţă, m'au convins demonstraţiile lui Copernic, cât şi experienţele lui Servet, repetate înaintea mea cu multă pricepere şi îndemânare, de Iacobaeus... In filosofie însă Pomponazi, autorul lui favorit, n'a putut să mă atragă... Asta nu însemnează îndărătnicie, ci dimpotrivă, o putere mai mare de judecată... Am rămas deci credincios nemuririi sufletului, deşi discuţiunile avute mi-au îndreptat credinţa către Calvin... Tu ai rămas tot Ion Cornea, din ţinutul Bârgăului...

ION. Ce trebue să fac?

ȘORBAN. Să te îndârjești împotriva ta... Să-ți frângi cu mâna parcă, trecutul, cum Brighit voia adinioarea să-ți frângă tabloul. Amintește-ți mereu de gândul bătrânului. Pentru ce ești aici?... Ca să te înalți... s'ajungi un om demn de viitorul ce ți-e rezervat...

ION. Povățuește-mă tu...

ȘORBAN. Mai întâi, să-ți schimbi numele... Ce-i aia, Ion Cornea?... Numele nu este un simplu semn de deosebire dintre inși... Asta-i un folos de cireadă. Numele este o putere, care împinge, sau dimpotrivă apasă... Iți trebue un nume răsunător... De pildă Iohanus Cornaeus... Ianos Cornelyi...

ION. Și apoi?

ȘORBAN. Devotează-te cu toată patima chestiunilor filosofice și religioase... Când vei ajunge domnitor, trebue să potrivești poporului tău, religia de cuviință. Szentivány umblă să vă catolicizeze... Treaba lui! Mie astă religie nu mi-e dragă... Dar nici schismatici ortodocși nu mai puteți rămâne, căci această învechită religie vă ține în veșnică adormire... Nu e așa Iacobaeus?..

IACOBAEUS. Fiindcă mă întrebi, cinstit îți voiu răspunde... De bună seamă, că prietenul nostru Ion puțin progres a făcut în mijlocul nostru... Dar la această încetineală, suntem și noi vinovați... Suflet plăpând, noi n'am știut să-l creștem... l'am amestecat dintrodată în furtuna discuțiunilor noastre...

ȘORBAN. Poate că ai dreptate...

IACOBAEUS (către Ion). Uite, Ioane... tu, de azi înainte, să faci abstracție de ce ai auzit la noi, dar și de tot ce-ai auzit la tine acasă... și începi dela capăt învățătura ta, cu cea mai mare cinste cu pu-

ţinţă... Singur să vezi, singur să judeci, singur să te convingi... Azi de pildă, vei merge cu mine în beciul capelei spitalului, unde îţi voiu tăia un cadavru...

ION. Nu, nu... Mă tem...

IACOBAEUS. Trebue!... A fost vorba de cinste... Trebue să cunoşti realitatea... Vrei s'ajungi pictor desăvârşit...

ION. Da, da...

IACOBAEUS. Atunci, realitatea...

ION (trist). Cât sunt de felurite gândurile asupra artei... Fiecare vede altceva... Geanleone, gloria... Brighit, pasiunea...

ŞORBAN (vehement). Nu... Puterea!...

IACOBAEUS (rece). Realitatea... atât! Lumea nu poate, şi nu trebue fi făcută mai frumoasă decât este... (schimbă vorba). Dar să mergem... e târziu.

ION. Eu mai rămân să lucrez...

IACOBAEUS. Trebue să ne grăbim... până la spital e cale lungă...

ION. Eu nu merg...

IACOBAEUS. Vezi?

ŞORBAN. Trebue... haide!...

ION. Prieteni, lăsaţi-mă să cuget... Să mă obişnuesc cu gândul...

IACOBAEUS. Bine... Te lăsăm... (râzând). Poate deocamdată e şi prea mult... să vii cu stomacul plin la preparaţie anatomică...

ION. Lăsaţi-mă să mă gândesc... să mă obişnuesc...

(Cei trei prieteni ies).

SCENA V

ION, apoi BERTHOLD

(ION începe să lucreze; se întoarce BERTHOLD).

BERTHOLD. Ioane...

ION. Ce-i, Berthold?... Pentruce te-ai întors?

BERTHOLD. Pentru tine... Ai băgat de seamă muțenia mea de-adineaori?...

ION. Da.

BERTHOLD. Intre tine şi ei s'a desbătut un proces...

ION. Şi-mi pare că ei au dreptate...

BERTHOLD. Hotărît, da... Insă numai ca scop, nu şi ca mijloc... De aceea, m'am întors... Eu îți sunt prieten... Şi ceilalți te iubesc... dar îngâmfați de ştiința lor, nu sunt în stare de nicio jertfă acestei ştiințe...

ION. Berthold, o groaznică taină munceşte sufletul meu...

BERTHOLD. O ştiu... Taina, care-ți leagă sufletul de lumea spiritelor... Vezi tu... omul este ca un lac, ce dintru început s'a despărțit de mare... La tine însă, zăgazurile pământului s'au rupt şi marea s'a năpustit în cuprinsul lacului, care astfel prins în trup străin, nu se mai poate cunoaşte nici pe sine, şi nici făptura care l-a înghițit...

ION. Berthold sunt nefericit... O iubire nefirească mă copleşeşte ca o vijelie...

BERTHOLD. Prea bine... De ea avem lipsă, căci ea va svânta pământul şi-l va scoate la suprafață...

ION. Mă simt imboldit de îndemnurile artei noi şi... de fiorii dragostei nelegiuite... Iar față de această năvalnică putere, mă simt fără apărare...

BERTHOLD. Iți lipsește apărarea simțurilor...

ION. Ce să fac, Berthold?

BERTHOLD. Să te redai simțurilor... Să te redai fericirii.

ION. Și cum?

BERTHOLD. Prin bunul cel mai de preț al omului, prin cunoaștere...

ION. Oare nu sunt prea slab?

BERTHOLD. Ești... Dar tămăduirea ta intră în știința mea. Te voiu întări prin polarizarea însușirilor tale fizice și intelectuale... Și apoi, prin împroșcarea lor în fiecare părticică a făpturii tale... Și odată simțurile tale astfel pregătite, tu vei cunoaște totul... și misterul artei... și adevărul științei.

ION. Și iubirea ei?

BERTHOLD. Mai ales iubirea ei!...

(Cortina).

TABLOUL V

Anticamera vrăjitorului. O perdea separă anticamera de laborator. La tragerea perdelei, apare laboratorul cu toate uneltele magiei.

SCENA I

ION, BERTHOLD

ION. Incep să mă tem...

BERTHOLD. Curaj!... Te-am adus aici, ca să-ți scutesc lungul stagiu al pregătirii. Maestrul Nicolaus Valentin, din familia acelui Bazil Valentin care a descris azotul filosofilor, este un învățat și un terapeut renumit... Insuși Paracels se consultă cu el...

ION. Mi-e frică...

BERTHOLD. Fără această şedinţă de purificare, ar trebui să suporţi o serie de probe şi un adevărat interogatoriu... Altcum, n'ai putea fi primit la iniţiere... Vezi tu, azi ocultismul are numeroase ramuri... însă, în oricare din ele pregătirea este obligatorie...

ION. Nu ştiu de ce sunt atât de turburat...

BERTHOLD. Curaj, prietene...

ION. Nu curajul îmi lipseşte... Dar o virtute mai adâncă mă împiedică parcă, să stărui...

BERTHOLD. Superstiţie... Superstiţie...

ION. Frate, iartă-mă... Totuşi, îţi mărturisesc cinstit, în clipa aceasta, încep să mă îndoiesc...

BERTHOLD. Să te îndoieşti? De cine?... De răul, care durează în tine?... Sau de trecutul tău, care, azi, trebue topit şi scurs în crăpăturile pământului?

ION. Acel trecut e parcă totdeauna cu sufletul meu... Iată că mă tem să nu mă golesc de el şi să rămân deşert, ca un trup fără măruntaie...

BERTHOLD. Acel trup ţi se va umplea la loc...

ION. Cu ce?

BERTHOLD. Cu toate elementele cunoaşterii...

ION. Voiu cunoaşte?

BERTHOLD. Tot.

ION. Dar cu ce preţ?...

BERTHOLD. Preţul nu înseamnează nimic... A şti, asta-i bucuria supremă...

ION. Iată, că şi Iacobaeus mă îmbie la aceeaşi bucurie...

BERTHOLD. Iacobaeus e un băiat bun... dar el va rămâne de-a-pururi străin de adevăr...

ION. De ce?

BERTHOLD. Ţi-am spus... fiindcă-i lipseşte credinţa...

ION. Atunci, nu voiu fi despărţit de Dumnezeu?

BERTHOLD. Dimpotrivă!... Tu îl vei cunoaşte... Tu vei avea, ceeace nici ştiinţa lui Iacobaeus, necum vechile tale practice bigote nu-ţi pot dărui... Căci dacă Dumnezeu nu poate fi demonstrat prin ştiinţă, cu siguranţă El este nimicit printr'un mort ritual...

ION. Oare, nu religia noastră creştină ne arată pe Dumnezeu...

BERTHOLD. Nu... Religia creştină e o mică parte din adevărata şi unica religie... religia principiului infinit...

ION. Dar care este acest principiu?...

BERTHOLD. Tăcere... Marele maestru... (intră vrăjitorul).

SCENA II

ION, BERTHOLD, VRĂJITORUL

BERTHOLD. Maestre, iată aci un tânăr, ce doreşte iniţierea...

VRĂJITORUL. Este el pregătit?

BERTHOLD. Nu încă... Plutesc în el vechile spirite ale superstiţiei religioase... De aceea l-am adus la tine, ca printr'o acţiune energică, să-l depurezi de toate otrăvurile sufletului...

VRĂJITORUL (către Ion). Doreşti purificarea?...

ION (slab). Da...

BERTHOLD (intervenind). Sufere un „ascendent fatal"... şi vrea, prin polarizare, să-şi îndrepte lumina voinţei în direcţie contrară...

ION (mai curajos). Da...

VRĂJITORUL. Să ştii... puterea mea e imensă,

față de cei ce cinstit doresc iluminarea... dar e fără graiu, cu cei slabi de virtute...

ION (către Berthold). Mi-e teamă...

BERTHOLD. Brighit...

ION (către vrăjitor). Am puterea...

VRĂJITORUL. Bine... să trecem la operație... (lui Berthold). Prietene, treci alături... Lasă-ne singuri... te voiu chema la sfârșit... (il ia la o parte). Persoana, asupra căreia trebue să se concentreze efluviul voinței, e pregătită?

BERTHOLD. Va fi aci, la sfârșitul ședinței...

VRĂJITORUL. Bine... Du-te și așteaptă... (Berthold pleacă).

SCENA III

ION, VRĂJITORUL

VRĂJITORUL. (Trage perdeaua. In fund, apare atelierul de vrăjitorie). Prietene, înainte de a trece la înfăptuire, mă simt dator a-ți da câteva indicațiuni... Disprețuiesc, ca pe niște grosolane erori științifice, sălbatecele rituale ale Sabatelor, la care părtașii vin călărind pe cozi de mătură... Nici puterea Diavolului, în deținerea marelor secrete, n'o aprob, deși e o teorie admisă de mari gânditori ai timpurilor, dintre care ar fi suficient a-ți cita pe savantul savanților, pe Pic dela Mirandola și pe colegul și prietenul meu din Paris, Jean Fernel... Voința... Atât!... Preschimbarea unui element implică fatal distrugere... Ai auzit, de bunăseamă, de licantropie, adică de preschimbarea, prin voință, a oamenilor în lupi... Când persoana opusă e lupoaică și tu trebue să fii lup... (ii întinde o cupă). Bea acest filtru.

ION. Mi-e teamă...

VRĂJITORUL. Bea fără grijă... Băutura aceasta rupe toate legăturile, care țin încătușată voința...

ION (bea).

VRĂJITORUL (ia sabia vrăjită și descrie cu ea, cercul magic). Prin acest cerc magic, ferit de spiritele rele, Iohanus Cornaeus, vei privi propria-ți schimbare, obținută exclusiv prin a ta voință... Incepe... (Vrăjitorul stinge lumânarea. Intuneric. O candelă. Se aude vijelia).

VOCEA I (tânguitor). Luați seama... In sânul vieții cosmice a tresărit fiorul unei lumi noi...

VOCEA II (cu gemete). Ajutor!... Ajutor!... Furtuna vrea să smulgă vieața, din tiparele pământului...

ION (speriat). Ce e?

VRĂJITORUL. Incepe eliberarea și proiectarea ta în cosmos...

ION. Mi-e teamă...

VRĂJITORUL (îi dă un inel). Ești încă înlănțuit... Trage în deget inelul lui Solomon, împodobit cu piatră din cuib de pupăză... Prin toarta lui vei vedea totul, fără să fii văzut... Și acum, vorbește...

ION (dupăce a tras inelul). Cumplită luptă s'a dat și se dă în sufletul meu... Am fost trimis de-acasă împotriva vrerii mele... Mă lega acolo o lume...

VOCEA I. Desferecați lanțurile stelelor, pentru ca în hora zodiacului să se prindă sâmburele de lumină...

VOCEA II. (Tânguitoare). Nefericire!.. Pământul se usucă de prea multă arșiță... și amenință să se prăbușească în pulbere...

ION. Maestre, fă să înceteze vocile astea...

VRĂJITORUL. Continuă să vorbești... In curând n'o să le mai auzi...

ION. Am fost trimis de-acasă, ca să cuceresc gloria şi puterea...

VOCEA I. Cerul e gata... Daţi drumul puterii!...

VOCEA II. Apă... apă vie!...

VRĂJITORUL. Lupta e grea... Trebue să mă slujesc de furca magică (ia furca şi o pune la piept şi cu ea, începe a merge prin odaie; afară, se porneşte vijelia. Vrăjitorul se opreşte lângă Ion şi cu furca, se învârteşte în jurul lui, ca şi cum ar vrea să descopere ceva ascuns).

VOCEA I. Sdrobiţi... sdrobiţi...

VOCEA II (cu glasul Filofteiei). Ioane... Ioane... (Vocile se amestecă cu vijelia şi tunetele. Deodată un trăsnet. Furca vrăjitorului s'a oprit în pieptul lui Ion).

VRĂJITORUL. Omule, ce faci?...

ION (halucinat). Ce-am făcut?

VRĂJITORUL. Porţi, în timpul slujbei de curăţenie, punga cu întunecimi...

ION. Nu înţeleg...

VRĂJITORUL. Ai la tine, ascuns, un talisman fermecat...

ION. Da. (Afară vijelia, ca lupta spiritelor).

VRĂJITORUL. Puterea lui e nemărginită, fiindcă în el e concentrat sufletul tău în întregime... Vrei înălţare?...

ION. Ce trebue să fac?

VRĂJITORUL. Iată aci, nicovală şi cîocan...

VOCEA I. Bucuraţi-vă... Chipul cel adevărat se desprinde din robie... Bucuraţi-vă...

VOCEA II. Nu stricaţi lumina întunericului prin întunericul luminii...

ION. Incetaţi voci...

VRĂJITORUL (îi întinde ciocanul).

ION (smulge dela gât, iconiţa şi o pune pe nicovală. Afară vijelie. Ion ridică ciocanul şi trage. In fund, se luminează şi apare biserica, Filofteia şi copiii. O clipă, tăcere). Ce-i asta?

VRĂJITORUL. Ai ajuns în miezul talismanului... Acum începe marea încercare... Puterea ai dobândit-o... Va să ştii a o folosi... Căci iată şi piedica (arată spre biserică).

ION (înfuriat). Cum? Această nemernică zidire e lespedea sufletului meu?...

VRĂJITORUL. Da.

ION (halucinat). Atunci, să n'o mai văd în vieaţa mea.

VRĂJITORUL. Ai toate puterile...

ION. Să vină vijelia şi s'o prefacă în nor de pulbere... (se aude vijelia; când se face lumină, biserica-i intactă).

VRĂJITORUL. O apără statornicia unei fecioare...

ION. Să vină ploaia şi să gonească orice suflet viu... (se aude ploaia; când se face lumină, biserica-i intactă).

VRĂJITORUL. O apără pomii codrilor...

ION. Să cadă, atunci, trăsnetul... (cade trăsnetul).

VRĂJITORUL. O apără crucea...

ION. Puteri ale naturii, toate la un loc...

VRĂJITORUL. De ce vrei să te foloseşti de puterile naturii, când puterea ta e neasămuit de mare? Iată aci, pe altarul magic, ai praştia încărcată cu piatră de topaz, care alungă orice gând potrivnic... Ţinteşte drept în vârful crucii... Batjocura e mai năruitoare decât căderea trăsnetului.

ION. (Fără să mai aştepte, aleargă, pune mâna pe praştie, şi trage. Prăbuşirea bisericii, ţipete de copii, întuneric).

SCENA IV

Când se luminează scena, Ion doarme. Vrăjitorul vorbeşte cu Berthold şi Brighit.

BERTHOLD. A fost grea încercarea?

VRĂJITORUL. Foarte grea... A trebuit să folo-

sesc un filtru puternic şi mult din instrumentarul arsenalului...

BRIGHIT. Dar acum e vindecat?

VRĂJITORUL. Deplin vindecat...

BRIGHIT. Când o să pot cunoaşte...

VRĂJITORUL. Chiar dela a sa sculare...

BRIGHIT. Atunci iute... iute... Mi-i dor de el...

VRĂJITORUL. (Il atinge cu mâna). Scoală Ioane... (către Berthold). Noi plecăm... pentru ca voinţa concentrată să se proiecteze în ea... (către Ion) Scoală, Ioane...

(Vrăjitorul şi Berthold părăsesc odaia repede).

BRIGHIT. Ioane... Ioane...

ION (desmetecindu-se dă cu ochii de Brighit). Brighit, vreau să ucid pe Geanleone...

BRIGHIT (cu braţele întinse). Omoară-l...

CORTINA.

TABLOUL VI

Cârciuma „La cămila lui Abraham"

SCENA I

La ridicarea cortinei, cor studenţesc.

MELCHIOR. Prieteni, sărbătorim azi, prin această masă comună, strălucitul succes la examenul întâi, al iubitului nostru Iohanus Cornaeus...

TOŢI. Trăiască... Prosit...

MELCHIOR. Dar mai mult decât erudiţia lui, tâlcul acestei izbânde trebue să ne bucure... Adevărat... Greul raţionamentului nostru a prăbuşit o clădire sprijinită doar pe căpriori de iluzie... Insă el, adevărat erou, s'a ştiut folosi de dezastru spre a se înfăptui ca putere... Şi-a regăsit siguranţa judecăţii, delicateţea simţirii, talentul şi mai cu seamă nobleţea...

TOȚI. Așa-i... Trăiască!...

MELCHIOR. Da, scumpi prieteni... a fi nobil e o virtute grea... Stema este un drept divin, ce se continuă prin propășirea unui nume ilustru... dar temeiul, prin care numele ilustru va să dea dovadă de grația divinității, nu poate fi decât puterea... Sărbătorind pe iubitul nostru Iohanus Cornaeus sărbătorim confirmarea grației divine.... sărbătorim puterea... (Către Ion). Iți urăm deci, iubite prietene și ilustre nobil, ca drumul tău să fie cel firesc către coroana țării, la care ai dreptul, căci strălucirea unei atari voințe nu poate suferi altă vecinătate, decât aceea a luminii nestematelor princiare...

TOȚI. Ura!... Trăiască!...

ION. Iubiți prieteni, cuvintele veselului dar și înțeleptului Melchior au risipit și cele din urmă fumegări ale somnului... Sunt treaz... Scut îmi simt pieptul, și brațul, ciocan de piatră... Ca după un leșin, în care n'am știut de mine, mintea cheamă sufletul la județ... și astfel îl mustră: „Părinte mașter, cum ți-ai asuprit copiii, ferecându-i pe plaiuri, în inchisorile spicului de grâu și risipindu-i în foșnetul crengilor de brad? Făptură închircită, te-ai prins în obezi, ca să-ți trăiești vieața în întunericul prostimii și lenea necunoașterii... Suflet de sclav, lipsa ta de ideie m'a îndepărtat de acele religii de glorie și înțelepciune, care singure puteau să mă avânte spre culmea gloriei, unde sălășluește necredința..."

IACOBAEUS. Bravo... Foarte bine...

GEANLEONE. Vorbe frumoase... Fapte vrem...

ION. Vei vedea și fapte, Geanleone... Mai cu seamă tu... fapte, vei vedea... (către studenți). Prie-

teni, vouă vă datorez fericirea mea de azi... fericirea de a fi puternic...

GEANLEONE. Cu cine ţi-ai măsurat puterea?

MELCHIOR (intervenind). Prieteni, scumpi prieteni... să nu stricăm farmecul acestei conveniri, cu o vorbă greşită... Ne bucurăm cu toţii de bucuria prietenului nostru Iohanus Cornaeus... îi preţuim inteligenţa şi puterea... Şi acum cântec...

ION. Fiţi fără grijă, prieteni... Nu vom turbura dulcea tălăzuire a vinului şi cântului, cu gânduri streine petrecerii... Grelele măsuri, pline cu nectarul patimii, lăsaţi-ni-le nouă, lui Geanleone şi mie... Cântaţi prieteni... (Incep să cânte).

SCENA II

IACOBAEUS, ŞORBAN, (în faţa scenei). Apoi ION şi GEANLEONE

IACOBAEUS (luând de o parte pe Şorban). Cred că-i nimerit să-i spui...

ŞORBAN. Mă tem... Aş strica petrecerea lui şi a tuturora.

IACOBAEUS. Cum sună scrisoarea cămăraşului?

ŞORBAN. Să-i anunţ moartea bătrânului, pentru ca numai decât să plece...

IACOBAEUS. Vezi?... E urgenţă?...

ŞORBAN. Mă mir de ce... La înmormântare tot nu mai poate lua parte...

IACOBAEUS. Trebue să fie un motiv...

ŞORBAN. Reverendul Szentiványi grăbeşte lucrurile... Pesemne, că în Moldova s'au orânduit schimbările de lipsă...

IACOBAEUS. Atunci neapărat trebue să-i spui...

ŞORBAN. Oare când?

IACOBAEUS. Orişicând...

ŞORBAN. Să n'avem o decepţie...

IACOBAEUS. Nu-i nimic... E bine să ştim... Trebue să-l punem la încercare... Virtutea, în clipe de astea, se poate dovedi... Intâmplarea e la timp venită. Avem prilejul să ne convingem şi să-l cunoaştem... După modul cum se va purta, ne vom da seama de adevărata lui putere şi de încrederea pe care o putem avea în el...

ŞORBAN. Prea bine...

MELCHIOR (la masă). Prieteni, a sosit vremea să ne ducem întru întâmpinarea fetelor, să le aducem...

TOŢI. Să mergem... să mergem... (se îndreaptă spre uşă).

ION (dela masă). Veniţi... Şorbane, Iacobaeus.

ŞORBAN. Venim... (către Iacobaeus). Pe drum să-l vestim... (pleacă spre uşă, Geanleone opreşte pe Ion, Ceilalţi ies).

GEANLEONE. Ioane, stai... o vorbă...

SCENA III

ION, GEANLEONE

ION. Iute... ne-aşteaptă fetele... Pe tine, poate nu te interesează, dar eu am promis Brighitei...

GEANLEONE. Tocmai despre ea vream să-ţi vorbesc... Am aflat dela unii...

ION (provoctor). Vorbă scurtă... Aşa ne-a fost înţelegerea. Fapta!... Şi eu, azi sunt omul faptei...

GEANLEONE. Ioane, nici eu nu sunt omul, care se teme de faptă... In vinele mele, sângele spumegă...

ION (acelaş foc). Spumegă, dar nu clocoteşte... căci vântul e stihia ta conducătoare, şi nu focul...

GEANLEONE. Ia seama... Sufletul meu e vulcan...

ION. Gol...

GEANLEONE. Ioane... (stăpânindu-se). Ioane, să vorbim liniştiţi.

ION. Ba nu, Geanleone... Adineaori ai vrut să ştii cu cine mi-am măsurat puterea... Ei bine, află... cu tine...

GEANLEONE. Minţi!... N'ai avut nici când, nici cum...

ION. Ba da... Altădată, tu erai tare şi eu slab... Mă temeam de tine şi totuşi nu te uram... Astăzi sunt tare, nu mă mai tem de tine, şi totuşi te urăsc...

GEANLEONE. Ura dovedeşte neputinţă...

ION. Nu, Geanleone... aci e ură, nu pizmă... Căci, de ce te-aş pizmui?... Secretul artei tale, l-am priceput... E găunos şi aurit, ca o nucă de bâzâietoare... Ce-aş avea de pizmuit?... Frumuseţea ta de pescar napolitan, bună pentru servitoarele dela grajd?... Sau voioşia-ţi glumeaţă de bărbier... sau erudiţia de cantor?

GEANLEONE (repezindu-se). Ioane, crima nu-i pe placul meu, dar dacă tu...

ION (acelaşi joc). Stai liniştit, Geanleone... A fost vorba să ne măsurăm... Ori, tu, prin sbucium, te faci pitic... şi eu, fiindcă e vorba să mă lupt cu tine, vreau ca tu să fii mare, mare...

GEANLEONE. Nu râde...

ION. Nu râd... Iţi spun numai adevăruri... Ascultă, te urăsc cu toată ura puterii mele celei nouă... Te urăsc fără nici un temeiu... doar din bucuria de a urî... Căci gloria ţi-am luat-o, în clipa când ţi-am cunoscut deşertăciunea talentului... Iar amanta ţi-am luat-o şi mai înainte...

GEANLEONE. Asta, nu... Câne valah...

ION (repezindu-se). Aş putea să te ucid acum... dar nu vreau ca ceva să-mi vateme bucuria petrecerii şi a nopţii mele de dragoste... Mâine însă, în zori, te aştept afară din incinta oraşului... Mâine, când voiu veni dela ea...

GEANLEONE. Vom vedea, care pe care...

ION. Te voiu ucide, Geanleone, c'aşa-i porunca ei...

GEANLEONE. Nu-i adevărat...

ION. Şi aşa-i dorul meu... Te voiu ucide... căci dragostea mea nu se poate menţine din mişcările vii ale inimii, ci are lipsă şi de duhul nesfârşitului, pe care doar din adâncurile morţii, îl poate trage...

GEANLEONE. Te voiu ucide eu, câne valah...

ION. Strigă Geanleone şi te sbate... Neputinţa ta, măreşte voluptatea nopţii mele de dragoste... Iar de mâine înainte, duhul tău va sluji sufletului meu doritor de simţiri puternice. (Intră Iacobaeus şi Şorban şi îi surprind în poziţiune de atac).

SCENA IV

IACOBAEUS, ŞORBAN, GEANLEONE, ION

ŞORBAN. Ce-i prieteni?

ION (râzând). Glumeam laolaltă...

ŞORBAN (grav). Ioane, o întâmplare gravă ne-a întors paşii... Credeam că vei veni după noi...

ION. Am avut de discutat cu Geanleone...

ŞORBAN. Preget însă, dacă trebue sau nu, a-ţi spune... Vestea nu e bună...

ION. Prieteni, vă îndoiţi de puterea mea?...

IACOBAEUS. Nu Ioane... De aceea am şi silit pe Şorbanus, să ţi-o spună...

ŞORBAN. Vezi... e o întâmplare nefericită şi pentru tine, zdruncinătoare...

ION (râzând către Geanleone). Auzi, Geanleone, ce temeiuri copilăreşti?... Vorbeşte-le tu...

GEANLEONE (nu răspunde, începe să se plimbe agitat prin cameră).

ION. Geanleone e temător, ca şi voi...

IACOBAEUS. Eu nu mă tem... Ioane tatăl, tău a murit...

ION (o clipă de supriză). Atât?... (Isbucnind în râs), Şorbane, atunci nu mă cunoşti pesemne?... Mă crezi tot prostul cel de odinioară... Când voiu fi acasă, l'oiu plânge pe mormânt... Dar acum, nu...

GEANLEONE (îl ia de o parte). Ioane, mâine poate şi tu eşti mort... Spre binele tău, te sfătuiesc...

ION. Geanleone, vreau să beau şi să petrec... apoi, să iubesc... Căci dacă vestea asta mi-ar fi clătit cât un fir de păr siguranţa, mâine nu te-aş mai putea ucide...

(Se aude sgomot. Intră băieţii şi fete).

SCENA V

ION, IACOBAEUS, GEANLEONE, MELCHIOR, ŞORBAN, BRIGHIT, STUDENŢI, etc.

ION. Prieteni, să petrecem...

IACOBAEUS. Da... acum, orice oprelişte a căzut. Să bem, să cântăm... (Brighit vine către Ion).

ION. Să ne iubim...

(Studenţii şi fetele se aşează la masa din fund. In faţă Brighit, Geanleone, Ion).

GEANLEONE. Brighit vorbeşte... Până acum, Ion mi s'a fălit, cu încredinţarea iubirii tale... Adevărat?...

BRIGHIT. Cu tine, n'am nici o vorbă... Iubesc pe cel ce-mi place mai mult...

ION. Ai auzit, Geanleone?...

GEANLEONE. Brighit, mâine în zorii zilei, vom fi cu pumnalele în mână, unul în fața celuilalt...

BRIGHIT. Ce bine!... Ăsta-i omagiul cel mai de preț, adus frumseței mele...

ION. Așa-i, Brighit... Floarea tinereții mele, plină de vieață și putere, ți-o dau ție...

GEANLEONE. Și eu ți-am dat gândurile, talentul și iubirea mea...

ION. Nu-i destul Geanleone... Pregeți. Ți-e frică, vorbind în felul ăsta... Sânge, va s'așterni covor în fața unei astfel de iubiri...

GEANLEONE. I-am așternut gloria...

ION. Gloria, fără izbândă, e o vorbă goală... și vorbele toate sunt la fel... Prima datorie a omului, ce vrea gloria sau iubirea, este să ucidă...

GEANLEONE. Atunci, te voiu ucide...

ION. Ei bine, din clipa aceea va începe împăcarea noastră, căci cel ucis va deveni pentru totdeauna sluga celuilalt... Fie că mă ucizi tu, fie că te ucid eu... aceeași voluptate va prezida destinelor noastre...

GEANLEONE. Aiurezi...

ION. Nu... Vorbesc mai înțelepțește ca ori când... Cine nu simte bucuria morții, n'o poate simți nici pe-a dragostei...

(începe corul de studenți).

BRIGHIT. Voiu fi a aceluia, care știe să cânte mai frumos...

GEANLEONE. Te voiu ucide și pe tine...

ION. Iubești ca în grajd, Geanleone... Vrei să omori din gelozie... Ce rușine!... N'ai înțeles nimic din frumsețea morții, după cum n'ai înțeles nimic din

frumsețea vieții... Precupețești iubirea, ca pe o marfă...

BRIGHIT. Cine mă iubește, să cânte...

GEANLEONE. Eu nu știu să cânt...

ION. Fiindcă nu știi să iubești, nici să ucizi...

BRIGHIT. Cântă tu, Ioane... (îi întinde mâna s'o conducă la masă).

GEANLEONE. Mâine vom vedea... (pleacă furios).

ION. Azi, Brighit, înaintea pașilor tăi, desfășur destinul meu, țintuit în cuie de cosciuc și presărat cu flori negre de ură... Iubito, îți mulțămesc... Ura umple potirul sufletului meu... ura se revarsă, ca ploaia de raze din soarele cernit de nor... ura se prelinge prin fiece firicel simțitor al trupului... Iți mulțămesc Brighit... Tu mi-ai găsit adevărata piatră filosofală, făcând ura tot una cu iubirea... Simt în mine, puterile eroului, căci ajungând la granițele nefirescului, am știut să le depășesc... Simt în mine, puterile eroului, căci am făcut din cântecul prohodului, imn de bucurie și din ucidere, scop...

BRIGHIT. Cântă, iubite...

ION. Da... voiu cânta, pentru tine și pentru mine... (către prieteni). Ziceți, prieteni... și cântecul vostru, să însoțească tainic viersul meu, ca și cântecul pădurii, flautul privighetorii... (recită).

Setos de iubire păgână,
Cu Eros cobor către iad.
Când Duhul
Care minte înfățișarea sufletului...
Il eliberez
Și în batjocură Ți-l trimit Ție,
Dumnezeule,
Cel fără de putere și de glas în ceruri...

Imi fac din tăgadă, o cruce...
O vieaţă din moarte, îmi fac...
Când crucea
Vrea să-mi închidă vieaţa în besnă de cosciug
Şi să mă'nnăbuşe
Cu plumbuitul capac de fier
Al unui hoit rău,
Ce nu voi a şti, că mi-a slujit de tată...
N'am lipsă de reazim de boltă
Ci pod oţelit pentru pas...
Iubirea-mi
Cu sânge stropeşte a mea 'nnebunire...
Mişcă gândirea
Şi'n buzele iubitei mele
Dumnezeită,
Deschide potirul miresmei de carne...

(CORTINA)

TABLOUL VII

Acelaşi decor ca şi in tabloul I, noapte. Lumină slabă. Afară se aude vijelia

SCENA I

CĂMĂRAŞUL, PREOTUL PAVEL

PREOTUL (intrând). Pot vorbi cu Măria-sa ?

CĂMĂRAŞUL (speriat). Sfinte Dumnezeule... Cum ai îndrăsnit, părinte, să înfrunţi înfricoşata nevoie a vremii ?...

PREOTUL. Eu sunt trimis, cămăraşule... şi un trimis n'are dreptul să piară, necum să şovăie...

CĂMĂRAŞUL. Stăpânul a isprăvit cina şi numai decât va fi aici...

PREOTUL. Il voiu aştepta...

CĂMĂRAŞUL. Nu te-aş povăţui... Ai aflat pesemne de câtă mohoreală îi este întunecat sufletul, dela a sa întoarcere... Şi în astă seară, parcă mai mult ca oricând...

PREOTUL. Poate se osteneşte pentru o mare facere de bine... şi atari lucrări se înfăptuiesc cu mari cheltuieli de suferinţă...

CAMARAŞUL (tainic şi indurerat). Răul, părinte, ca şi suspinul sufletului său, are altă obârşie... Bătrânul, în sgârcenia lui de slavă, a adunat parcă după întreg pământul, bogăţiile cele pieritoare ale măririi, ca să umple cu ele cămările neîncăpătoare ale unui suflet de copil... (se opreşte din vorbă; intră Ion).

SCENA II

ION, CĂMĂRAŞUL, PREOTUL

ION (intră fără să observe pe preot). Cămăraşe, am dat poruncă grea, ca toţi furii să fie stârpiţi din ţinutul meu... Şi ce aflu acum, la cină?... Un fur venit din Moldova, pândeşte prin preajma castelului, dosit chiar de către oameni...

CĂMĂRAŞUL. Nimeni nu s'a plâns, Măria-ta...

ION. Eşti sălbatic şi prost... Gândirea ta mă face de râs... E mai întunecată decât a fiarei din codru...

CĂMĂRAŞUL. Am îndrăsnit o vorbă...

ION. N'ai să pricepi odată?... Se pedepseşte principiul, nu fapta... Ah!... Dar ce înţelegi tu...

PREOTUL. Măria-Ta...

ION (intorcându-se). Aici erai, părinte?... Ce doreşti?...

PREOTUL. Judeţul şi hotărîrea Măriei-Tale...

ION. Tot în folosul furului?

PREOTUL. Şi a lui... dar şi pentru trebuinţa unor îndeletniciri dumnezeieşti...

ION. Ţine-te, după cinstea rasei, doar la îndeletnicirile dumnezeieşti... Şi acum glăsueşte, dar scurt... Căci măsura vremii mele slobode e mică şi nu mă pot lenevi la vorbe de prisos... Am de chivernisit cu reverendul Szentiványi, gânduri şi temeiuri de altă însemnătate... (către Cămăraş). Cămăraş, aşteaptă dincolo plecarea părintelui şi numaidecât, pofteşte pe reverend...

CAMARAŞUL. Prea bine, stăpâne... (pleacă).

ION. Te ascult, părinte...

PREOTUL. Măria-Ta, după mari greutăţi ziditoare şi multe greutăţi de suflet, iată că Dumnezeu ne-a învrednicit, să biruim puterea a toată vrăjmăşia... Biserica noastră e gata...

ION (înfuriindu-se). Ah, biserica voastră... Pentru asta ai venit?

PREOTUL. Da, Măria-Ta...

ION. Ah, biserica voastră!... Bine că cetina codrului o desparte de ochii mei, şi îndepărtarea nu mi-o scoate în cale... Altcum n'aş răspunde de mânia mea...

PREOTUL. Biserica e vrerea de întrupare a lui Dumnezeu...

ION. Isprăveşte, părinte, cu tâlcuiri de liturgie... Dupăce ai umplut de năduf, ani de zile, sufletul tatei, acum începi cu mine?... (batjocuritor). Biserica cea nestăpânită de puterea stăpânului, biserica cea neînfricată de piedicile vremii... biserica ne mai pomenită, care s'a înălţat singură... biserica părintelui Pavel!...

PREOTUL. E biserica lui Dumnezeu şi a oamenilor, nu a mea...

ION. Şi ce vrei acum?

PREOTUL. Sfinţirea...

ION. Da, da... Am înţeles, părinte... Aveţi lipsă, de dincolo, dela Moldoveni, de cărţi, molitve şi blagoslovenii... şi sub patrafirul lor, de furi, iscoade şi uneltitori...

PREOTUL. Măria-Ta, învoirea...

ION. Invoirea nu-i atât de lesnicioasă, pe cât ai crede... Vreau să chibzuesc bine... Am să mă sfătuesc şi cu reverendul...

PREOTUL. De ce s'amestecăm gând străin în sufletul nostru?

ION. Pentru temeiuri, pe care nu le înţelegi...

PREOTUL. Măria-Ta...

ION. Destul... Altceva mai ai a-mi cere?...

PREOTUL. Da.

ION. Vorbeşte...

PREOTUL. Icoanele... icoanele Măriei-Tale...

ION. Care icoane?

PREOTUL. Icoanele de odinioară... lucrate de Măria-Ta...

ION. Cum?... Mai dăinuesc acele nevrednice lucrări, mărturii ale unei vremi, de care mă ruşinez...

PREOTUL. Le-am păstrat cu sfinţenie... Pe-acelea, te-am ruga, să le dărueşti bisericii...

ION (înfuriat). Asta nu, părinte... Hotărît, nu...

PREOTUL. Măria-Ta...

ION. Zadarnic rogi... De sfinţirea locaşului, poate m'oi îndura... Dar să ştiu că durează o lucrare, care să poarte în veşnicie, firea mea cea proastă de odinioară... asta, nicicând, n'oiu putea suferi... Acele icoane, vreau să se nimicească...

PREOTUL. Nu vedem, pentru ce?...

ION. Pentru un temeiu, care nu intră în priceperea voastră...

PREOTUL. Stăpâne, vorbeşte-mi... şi-oiu încerca să pricep...

ION. Acele lucruri sunt nişte ruşini...

PREOTUL. Cum?... Icoanele, ruşini?...

ION. Părinte, nu mă mânia... Incăodată... atari frământări de suflet, nu le poţi pricepe... Iţi poruncesc atât: nimiceşte-le.

PREOTUL. Eu nu mă pot atinge...

ION. Nimiceşte-le, părinte... In foc, cu ele...

PREOTUL. In icoane, Dumnezeu, ca şi Domnul nostru Isus Hristos, e de faţă...

ION. In icoane, sunt de faţă doar văpseaua şi dibăcia zugravului...

PREOTUL. Icoana e ca o fereastră, prin care credinciosul priveşte pe Dumnezeu...

ION. Eşti nevolnic, părinte... Pleacă şi le adă aici... Iţi voiu arăta eu, cum se nimicesc lucrurile lui Dumnezeu... Du-te părinte... (preotul iese).

SCENA III

ION, plictisit, se plimbă agitat. După puţin timp, intră SZENTIVANYI

ION. Reverende, vreau să ştiu, dacă rămâi statornic în hotărîrea luată, de a pleca mâine...

SZENTIVANYI. Datorii mari mă chiamă înapoi...

ION. Vremea însă e foarte împotrivă...

SZENTIVANYI. Mai împotrivă sunt împrejurările...

ION (trist). Adevărat!... Rareş din nou Domn...

SZENTIVANYI. Şi Martinuzzi puternic...

ION. Se pare că a dobândit jurământul de credinţă a statelor ardelene, pentru Ion Sigismund...

SZENTIVANYI. Ah!... Copilul ăsta multe încurcături ne-a adus, prin naşterea lui...

ION. Şi aicea, pe cine te bizui?...

SZENTIVANYI. Deocamdată, pe Ştefan Mailath...

ION. Pe Ştefan Mailath?...

SZENTIVANYI (amar). Da... Pe statornicul trădător şi neobositul sperjur... pe rivalul sufletesc al bătrânului Cornea...

ION. Ai, cel puţin acum, încredere în el?...

SZENTIVANYI. Increderea este o virtute, care creşte sau se micşorează, după greutatea timpului şi câtimea folosului...

ION. Şi eu ce trebue să fac?

SZENTIVANYI. Să aştepţi... Dar până atunci, va să-ţi întăreşti sufletul... (Afară vijelie).

ION (speriat, apoi trist). Sufletul... Sufletul...

SZENTIVANYI (viguros). Da, Măria-Ta... In nişte împrejurări atât de potrivnice, triumfă doar sufletul tare... Ca lespedea, pe care stau săpate legile lui Moise, va să fie sufletul unui erou...

ION (dureros). Şi tablele legii au fost sfărâmate...

SZENTIVANYI. Măria-Ta, iată nişte gânduri care nu sunt pe placul meu...

ION. Reverende, o confesiune...

SZENTIVANYI. Te ascult cu toată grija...

ION. Ai adus la judecata minţii mele, nişte cuvinte, al căror înţeles l'am pierdut...

SZENTIVANYI. Care?

ION. Triumf... virtute... erou... Odinioară, sufletul meu şi le însuşise deplin... De când sunt aici, parcă am început să le uit cuprinsul, ca surdul, care uită frumuseţa cântecului, la început mai puţin, apoi din ce în ce mai mult...

SZENTIVANYI. Măria-Ta, eu cunosc pricina, sau mai bine zis pricinile neliniştii voastre...

ION. Le cunoşti?... (repede). Nu, nu... cu neputinţă... (schimbă tonul). Iacobaeus, medicul meu, le atribuie climei neprielnice... Prea multă ploaie, prea multă furtună... Sufletul meu e ca tăciunele... Arde, arde... dar întunecându-se, nu se mistue vreodată... (afară, vijelie). Mai cu seamă furtuna... Mereu aprinde flacără nouă... (schimbând vorba). Mă laşi o clipă, până la Iacobaeus?... El ştie a vindeca aceste dureri ascunse, cu un drog liniştitor...

SZENTIVANYI. Nu, prietene... Lasă-l de o parte pe Iacobaeus... Şi el e una din pricinile nefericirii tale...

ION. El?

SZENTIVANYI. Da... şi el, şi Şorban, şi Berthold... şi toţi ceilalţi ai tăi tovarăşi...

ION. De ce, reverende?... Răsuflul lor sufletesc înconjurându-mă, mă apără de înnăbuşeală...

SZENTIVANYI. In cele câteva zile petrecute aici, i-am putut cunoaşte... Iacobaeus e necredincios...

ION. Adevărat...

SZENTIVANYI. Berthold e vrăjitor, teosof... învoit deci, cu Diavolul şi cu spiritele rele...

ION. Nu, reverende...

SZENTIVANYI. Iar cel mai ticălos dintre ei, e Şorban, care abjurând credinţa, a îmbrăţişat cea mai ticăloasă schismă... Schisma de negare a tot ce e catolic, după proasta concepţie a unui oarecare Calvin... (afară, vijelie).

ION. Reverende, voiu încerca să-ţi răspund de cinstita purtare a fiecăruia din ei, deşi vijelia de afară sdruncină într'atât sufletul meu, răpindu-mi pu-

terea de convingere... Şorban... să'ncep cu el... Şorban crede, că doar religiunea calvină se potriveşte neamului său maghiar...

SZENTIVANYI (cu răutate). Asta-i urmarea ticăloasei purtări a lui Martinuzzi... Şi eu sunt Maghiar... de ce nu cred la fel? Martinuzzi, în lupta împotriva împăratului, n'a pregetat să se întovărăşească şi cu ereticii...

ION (continuând). Iacobaeus e medic şi filosof... El caută a-mi ţine mintea veşnic trează, cu cele mai subtile probleme ale spiritului... La fel şi Berthold, care nu e un vrăjitor obişnuit, legat cu Diavolul prin pact de sânge... Teosofia lui e ştiinţifică... După cum vezi, reverende, de toţi am lipsă...

SZENTIVANYI (cu răutate). Da... de toţi ai lipsă, fiindcă sufletul tău e moale şi tremurător ca trupul melcului, şi are lipsă de o căsuţă, care să-l apere... fiindcă te temi de noapte — care e rânjetul Diavolului... şi nu poţi iubi ziua — gândirea lui Dumnezeu... fiindcă furtuna îţi aduce ecou, din adâncurile iadului...

ION (agitat). Nu înţeleg reverende...

SZENTIVANYI (acelaş joc). Fiindcă sângele tău e otravă şi ochiul, ghimpe...

ION. Reverende nu mă chinui...

SZENTIVANYI. Fiindcă în jurul tău, prin umbra acestui imens castel, pluteşte sufletul...

ION (ţipând). Cui?

SZENTIVANYI (rece). Al lui Geanleone...

ION (dă un ţipăt). Ah!... (Cade pe un scaun. Pauză. Afară vijelie).

SZENTIVANYI (blând, venind lângă Ion). A fost de lipsă această adâncă brazdă în suflet, ca să slobod tot răul dinlăuntru... rău, pe care nu Iacobaeus, cu lu-

measca lui ştiinţă, sau Berthold, prin ajutorul Diavolului, îl poate înlătura...

ION (disperat). Pentruce, reverende?... Pentruce ai reînviat?...

SZENTIVANYI. Ca să te redau lumii şi ţie... Ca să nimicesc aburul de dulce otravă, în care vieţuieşti...

ION. Nu mai pot fără el... Mi-e teamă de aerul curat...

SZENTIVANYI. Tu nu vezi, că în jurul tău e o conspiraţie?...

ION. Nu!... nu!...

SZENTIVANYI. Ei conspiră împotriva lui... împotriva lui Geanleone, ca să te ferească de spiritul celui ucis de tine...

ION. Ah, ce să fac?... Ce să fac?...

SZENTIVANYI. Ioane, fii tare... Dacă vrei să-ţi vederezi puterea... dacă vrei să nu-mi pară rău, că te-am trimis în depărtări...

ION. Ah!... acele depărtări, cum se răzbună...

SZENTIVANYI. Nu le bârfi... Ele ţi-au dat înălţarea spiritului... ele îţi vor da vindecare prin şi mai mare înălţare...

ION (temător). Oare?

SZENTIVANYI. Da... Eşti în stare să mă înţelegi?

ION. Reverende vorbeşte, te rog... Cuvântul tău taie adânc... Gem, scrâşnesc din dinţi, dar sufer, căci ştiu că-mi face bine.

SZENTIVANYI. Scăparea ta de-a-pururi...

ION. Scăparea mea de-acum...

SZENTIVANYI. Cea de-acum şi cea de-a-pururi, dintr'o singură obârşie îţi poate veni... Dela Roma... La Roma, se află comoara tuturor daniilor sufleteşti, ce au prisosit sufletelor de elită... şi această co-

moară, o stăpâneşte cu putere absolută, împăratul lumii spirituale, Papa... El singur are puterea, cu a sa indulgenţă, să-ţi ridice greul crimei, căci singur are dreptul de a lega şi deslega totul...

ION. Reverende, indulgenţa asigură...

SZENTIVANYI. Tot... Dar pentru asta, va să fii pregătit... Ioane, eu nu te silesc... Imprejurările însă vorbesc singure... Tu va să le asculţi... Mâine, plec... Iţi las timp de gândire. Nu-ţi cer să-ţi alungi prietenii, ci dimpotrivă, să-i ţii... Dar ia seama la gesturile ascunse şi prinde şoaptele înfundate... Vei vedea acea conspiraţie a milei...

ION. Milă le e deci de mine?

SZENTIVANYI. Milă!... Ce batjocură!... Nişte neputincioşi ei înşişi, strânşi în sobor de neputinţă, se înduioşează de destinul tău... Ioane, gândeşte-te... Doar indulgenţa... atât!... Şi acum, rămas bun... Mâine, poate plec înainte de deşteptarea ta...

ION. Reverende, încă o vorbă...

SZENTIVANYI. Atât... Veghează... (pleacă; Ion îl conduce până la uşă).

SCENA IV

ION singur; apoi spectrul lui GEANLEONE.

Ion stă cu capul pe masă. Un val de vânt sparge fereastra. Ion tresare, se întoarce. La fereastră, Geanleone

ION. Ce-i?... Ce-i asta?...

GEANLEONE. N'am venit să ne măsurăm puterile, Ioane... ci supus, să te rog, ca pe un adevărat stăpân, să primeşti lucrarea mea de slugă...

ION. Piei, nălucă...

GEANLEONE. Nu-s nălucă, Ioane, ci făptură ade-

vărată... Am venit să-mi îndeplinesc menirea... Doar tu, prin sânge, m'ai robit pe veci...

ION (strigă). Iacobaeus... Berthold...

GEANLEONE. Stăpâne, zadarnic ţipi... Iacobaeus, în pivniţă, taie un hoit de câne, iar Berthold e departe...

ION. Pleacă... pleacă...

GEANLEONE. Nu mă alunga, stăpâne... Deaproape doi ani, te slujesc credincios... Te pândesc cu umbra şi mă şterg cu ziua... Dar azi, fiindcă vrei să mă vinzi, am venit să stărui pentru dreptul meu de rob...

ION. Ah!... Iacobaeus... Şorbane...

GEANLEONE. Din lumea duhurilor, am aflat taina hărăzită ţie... Nu ca să te bucuri, ai primit vieaţa, ci ca s'o slăveşti... Pentru asta ai ucis, stăpâne... Nu te înfricoşa deci... Inainte!... Dar nu mă vinde reverendului Szentiványi, pe bani, fiindcă nu cu bani m'ai dobândit, ci cu sânge...

ION. Taci... Pleacă...

GEANLEONE. Iată de ce Isus n'a putut sluji lui Iuda... fiindcă, din sgârcenie, cel menit să fie stăpân a precupeţit sângele cu bani...

ION (acces de curaj). Ei bine, vorbeşte... Iţi voiu dovedi că nu mă tem de năluci... Iar, dacă din marea-ţi nesocotinţă, eşti om ce vrei să-ţi râzi... (se repede la panoplie, după sabie).

GEANLEONE. Dar n'o văd pe ea...

ION. Ah!... (dă un ţipăt şi se prăbuşeşte).

GEANLEONE. Nu de Brighit voiu să-ţi vorbesc... Bine a-i făcut, urgisind-o... Netrebnica!... Şi pe ea... şi pe celelalte... Dar totuşi una... „ea"... cea nemuritoare... cari trebue să-ţi uşureze drumul către slavă...

ION (strigă). Iacobaeus... Şorbane...

SCENA V

IACOBAUES, ŞORBAN. Ce e?... Ce s'a întâmplat?...

ION. Prieteni, ajutaţi-mă...

IACOBAEUS, ŞORBAN. Vorbeşte... vorbeşte...

ION (ingrijat). Unde-i Berthold?

IACOBAEUS. Lipseşte... Pe semne oficiază singur în mijlocul codrului, una din ale sale liturgii diavoleşti... Intuneric de mormânt covârşeşte noaptea, iar vântul urlă, la întrecere cu fiarele...

ION. Poate voiu avea lipsă de el...

ŞORBAN. Suntem noi...

ION. Ah, prieteni!... Prieteni!... Mă tem că puterea voastră nu-i îndestulătoare...

IACOBAEUS. Ioane, treci printr'una din acele străzi, pe care noi medicii le numim criză...

ŞORBAN. Ce s'a întâmplat?...

ION. A fost la mine reverendul Szentiványi.

ŞORBAN. Ei şi?

ION. Şi mi-a vorbit de multe... de foarte multe... Dar la sfârşit...

ŞORBAN. La sfârşit?

ION (tremurând). Mi-a scos în faţă chipul lui Geanleone...

ŞORBAN. Ah, mizerabilul!... Bine că pleacă...

IACOBAEUS. Cred că ai destulă virtute în tine, ca să respingi atari copilăroase judecăţi ale închipuirii... (începe vijelia).

ION (temător). Da, da... (tot mai agitat, priveşte spre fereastră). Dar să vedeţi... nu ştiu, cum s'a făcut... (un trăznet şi chipul lui Geanleone apare, o clipă, la fereastră). Ah!... Priviţi-l... Priviţi-l...

IACOBAEUS. Ioane, linişteşte-te... A fost lumina

fulgerului... (ia de pe vatră, o doctorie). Bea din această licoare liniştitoare... (Ion bea).

ION (tremurând). Prieteni, nu mă lăsaţi...

ŞORBAN. Ioane, noi veghem lângă tine... Suntem înarmaţi cu toate mijloacele de apărare ale ştiinţei, şi cu puterea infailibilă a filosofiei... Deci e bine, să dai ascultare cuvintelor noastre, care, numai din iubire prietenească, pornesc...

ION. Vorbeşte, Şorbane... Cuvintele tale însoţesc în bună tovărăşie, licoarea lui Iacobaeus...

ŞORBAN. Cred că ai priceput planul lui Szentiványi.

ION. Nu.

ŞORBAN. Inadins a lucrat în chipul ăsta...

ION. Inadins?...

ŞORBAN. Da... După ce, prin uşurinţa lui Berthold, a aflat despre duelul tău cu Geanleone, ca om ce nu pierde nimic, el nu s'a sfiit să folosească, pentru scopurile lui ascunse, şi această nenorocită întâmplare...

ION. Ah!...

ŞORBAN. Curaj, prietene... Szentiványi e autorul moral al acestei înscenări... Prin mijlocirea nefericitei întâmplări, el vrea să te chinuiască până la desnădejde, pentru ca apoi, să ofere sufletului tău smintit de înfricare, barca pururi salvatoare a catolicismului...

IACOBAEUS. Aşa e... Şorban a prins toată uneltirea...

ION. Ce trebue să fac?

ŞORBAN. O singură cale îţi rămâne... Cea a adevăratei şi raţionalei credinţe... Vino şi studiază dogma predestinării... Ea îţi va da, singură, soluţiunea pe care zadarnic o cauţi...

IACOBAEUS. Nu, Şorbane... mă opun. Soluţiunea

ta e ca acel medicament, pe care noi îl numim anodin. Pe Ion, numai rațiunea îl poate salva... Dar rațiunea dusă, nu cu tine, până la jumătatea drumului, ci până la capăt... Nu predestinarea, ci necredința... asta va să-i fie dogmă... (către Ion). Tăria ta a avut o șovăială neexplicabilă... Este vechea frică de suflet și de Dumnezeu, care își ia, sub forma asta, o întârziată răzbunare... Inainte, Ioane... Și acum, sfat practic, terapeutică eficace... Prin împrejurimi — am vorbit la cină — stăruie acel fur... Ei bine!... Dă ordin să fie prins... și apoi, ucide-l...

ION (speriat). Ah!... din nou...

IACOBAEUS. Cu mâna ta... Căci uciderea unui om, pe temeiu de onoare sau justiție, nu-i o crimă...

ION. Incep să mă încredințez...

IACOBAEUS (continuând). Apoi, tot cu mâna ta, despică-l în bucăți, pe care să le diseci, voluptos, în amănunte, după metoda lui Vesal... Și vei întâlni, în drumul tău, mușchi, sânge, nervi... dar suflet nu...

ION (întărit). Ah, prieteni!... Cuvintele voastre mi-au dat curajul o clipă sdruncinat... Te voiu urma la început pe tine, Șorbane, și voiu îmbrățișa credința lui Calvin... deși gândul meu va stărui mereu, către învățămintele de ultimă înălțare ale tale, Iacobaeus... Acolo tind s'ajung... la necredință... Și acum, prieteni, lăsați-mă singur... Vreau să scriu o scrisoare reverendului...

ȘORBAN. Ești sigur de tine?...

ION. Sunt plin de fală și de bărbăție... Scrisoarea aceasta va fi răspunsul meu răspicat, uneltirilor lui... Să-mi vină cămărașul... Duceți-vă prieteni... Vă mulțumesc... M'ați adus în starea cea mai potrivită unei mari înfăptuiri... Vă mulțumesc... vă mulțunesc... (cei doi prieteni părăsesc camera).

SCENA VI

La masă, ION scrie. Intră cămăraşul, apoi spectrul lui Geanleone, şi la urmă părintele PAVEL

CĂMĂRAŞUL. M'ai chemat, Măria-Ta?

ION. Da... Vei sta alături, până ce sfârşesc această scrisoare, care mâine, în zorii zilei, trebue să se găsească în mânile reverendului Szentiványi... mâine, înainte de plecarea sa.

CĂMĂRAŞUL. Prea bine, stăpâne...

ION. Stinge făcliile... Prea multă lumină îmi oboseşte ochii... (cămăraşul stinge şi pleacă. Un singur candelabru. Ion scrie. Incepe vijelia. Fulger. Apare Geanleone, nu la fereastră, ci pe uşă).

GEANLEONE. Nu m'ai chemat, stăpâne, dar eu totuşi, am înfrânt consemnul... căci în timp, ce tu scrii reverendului Szentiványi, prietenii tăi plănuesc cum să te despartă de mine... iar alături, cămăraşul vorbeşte cu părintele Pavel... Deci întâmplarea e grabnică...

ION. Geanleone, ştiu că eşti o închipuire şi pot printr'un drog al lui Iacobaeus sau printr'o uşoară opintire a minţii să te nimicesc... Dar, nu... Mă port cu tine ca şi cum ai fi viu, pentrucă voiesc a te ucide a doua oară...

GEANLEONE. Dacă mă vei ucide, vei muri şi tu... căci eu nu sunt îndemnul înălţării tale, aşa cum te-a lămurit Iacobaeus, ci duh din duhul tău... Eroismul tău stă...

ION. Eroismul meu stă în luptă cu Dumnezeu...

GEANLEONE. Tocmai în această luptă, ai lipsă de ajutorul meu... Recunoaşte tot binele, pe care ţi l-am făcut. Prin vieaţa mea ai recunoscut universul simţirii... prin moartea mea, pe cel al raţiunii... Dar adevărul

ultim scapă minţii, ca şi simţurilor... Tu nu vezi, că Dumnezeu îţi rezistă, ca şi o lespede prinsă în munte, opintelilor unui umăr de om...

ION. Şi ce trebue să fac?

GEANLEONE. Ai încercat prin artă, dar arta te-a minţit, ea însăşi fiind o minciună... Ai recurs atunci la Iacobaeus şi Şorban, la ştiinţă... şi iată-te ajuns la neputinţă, căci ştiinţa e doar numai suma socotelilor minţii noastre... Acum, vom fi nevoiţi să purcedem altcum...

ION. In ce fel?

GEANLEONE. Trebue să ne înălţăm în domeniul nesfârşit al nefiinţei...

ION (transportat). Al nefiinţei?...

GEANLEONE. Da... Tu nu'nţelegi, că pentru asta m'ai ucis?... Era lipsă de o nouă făptură, care să îndeplinească cele două însuşiri... cea de a fi şi de a nu fi...

ION. Geanleone, încep să mă luminez...

GEANLEONE. Laolaltă, vom alcătui deci o singură făptură, la răscrucea dintre fiinţă şi nefiinţă...

ION (tot mai entuziasmat). Da, Geanleone...

GEANLEONE. Acolo vom putea extrage spiritul din esenţa lucrurilor...

ION. Geanleone, te înţeleg...

GEANLEONE. Şi silind spiritul să se supună cunoaşterii noastre, să dobândim marele secret al vieţii. Ce-a fost mai înainte de mişcare?... Nimicul... sau cuvântul?...

(Afară, vijelie).

ION (transfigurat şi tot mai agitat). Geanleone, îţi mulţumesc... Crima mea n'a fost zadarnică... A avut un tâlc, pe care abia azi l'am prins... Vino,

Geanleone... Vreau să privesc la naşterea începutului, să am subt a mea putere, „mişcarea"... pe care s'o opresc din fugă, ca pe-o roată... şi depăşind mişcarea, să ajungem la „cuvânt"... Auzi, Geanleone?... Afară s'au deslănţuit stihiile împotriva noastră. Cu atât mai bine!... Le vom înfrânge... Voiu sili vântul, să ne fie cărăuş şi întunericul, călăuză... Vino, Geanleone... Vino... (întuneric, lumină, în locul lui Geanleone, apare părintele Pavel cu icoanele în mână).

ION. Geanleone... Geanleone...

SCENA VII

ION, PĂRINTELE PAVEL

PREOTUL. Sunt aci, Măria-Ta...

ION (halucinat). Geanleone... Geanleone...

PREOTUL. Am venit, după poruncă...

ION (acelaşi joc). Cine eşti?...

PREOTUL. Sluga lui Dumnezeu şi a Măriei-Tale... părintele Pavel...

ION (desmetecit). Ce cauţi, părinte?

PREOTUL. Am adus jertfa...

ION. Nu te'nţeleg...

PREOTUL. Pesemne să fi greşit adânc în faţa lui Dumnezeu... şi e de lipsă o jertfă, cu arderea de tot... Am adus icoanele...

ION. Care icoane?...

PĂRINTELE. Icoanele Măriei-Tale... Icoanele, ce trebuiesc arse... (Ion nu răspunde. Se aşează la masă şi începe să gândească).

PREOTUL. Măria-Ta, o vorbă ascultă şi dela mine... Ştiu... Sunt slab şi neputincios, după a mea minte... dar tare, după darul meu primit... Slugă

supusă mă țin în obșteasca alcătuire a lumii... dar puternic dregător în sfânta lucrare a duhovniciei... Căci mijlocitor mă găsesc atunci, între Dumnezeu și om, deci, împuternicit cu toată dreptatea... și doftor...

ION (trist). Doftor...

PREOTUL. Doftor, care știe să ardă cu focul roșu, sau să aline cu dulce alifie...

ION (trist). Părinte Pavele, cuvintele tale mă înduioșează... Ești om bun... Iată o virtute, pe care am crezut-o de mult pierdută... Putința de a cunoaște bunătatea... Și totuși, în astă clipă...

PREOTUL. Măria-Ta, ai spus o vorbă mare... Clipa... Oprește-te la ea...

ION. Zadarnic, părinte... Clipa e marele zid dintre trecut și viitor... dintre mine și tine...

PREOTUL. Dimpotrivă, clipa este uluc, prin care ce-a fost se varsă în ce va fi... Măria-Ta, să folosim clipa... Să folosim faptele mici... cele mai mici fapte cu putință, căci voia lui Dumnezeu mai ales prin ele se arată... Și iată că eu mă înfățișez, nu cu puterea și strălucirea de duhovnic... ci om păcătos, prost la minte și netrebnic la orice lucrare măreață... Fiindcă în clipa asta, voi să mă smeresc, să mă prefac — dacă s'ar putea — în grămadă nemișcătoare, pentru ca să treacă prin mine, ca prin lutul cel dintâi, puterea...

ION. Care putere...

PREOTUL. Puterea cuvântului... Căci, la început, a fost cuvântul...

ION. Atunci, părinte Pavele, cine te-a trimis la mine?

PREOTUL. Cuvântul... El a împins pașii mei bătrâni, prin potecile pădurilor... El umple graiul meu

de frumusețea adevărului... Graiul meu... Ce poate vorba unui om, dacă nu e plină de duh... Iată această icoană... Scândură a fost... și Măria-Ta ai umplut-o de puterea cuvântului... Cuvântul îmi cere acum, și mai multă smerenie... căci omul, ce se tăgădueşte pe el, din prea multă frământare a sufletului, nu se poate tăgădui pământului... și prin pământ, el este auzit de Dumnezeu...

ION. Părinte Pavele, cuvintele tale m'au înduioșat... Ai ghicit răul sufletului meu, mai lesne decât Iacobaeus cu a lui știință... Mă tăgăduiesc pe mine... Dar ce poți face tu?... Atât... să nu mai ard icoanele... Păstrează-le... nu le mai ard... Ia-le, și te tu în drumul tău...

PREOTUL. Mă duc, Măria-Ta... dar mai înainte, privește-le macar odată... Și ele pot grăi... Știu... te rușinează... Lucrare nemeșteșugită, de nevârstnic... Dar tot copilul Măriei-Tale, rămâne... Și dacă ele ți-au greșit, iartă-le lor, după datoria părintească (îi arată icoanele).

ION (tresărind). Părinte, ce-i asta?... Cum?... Eu... Eu am lucrat aceste icoane?...

PREOTUL. Da, Măria-Ta...

ION. Cu ochii mei?... cu mânile mele?...

PREOTUL. Da...

ION. Dar chipul acestor icoane dovedește înfățișarea de spirit, și nu de carne, a omului...

PREOTUL. Așa-i, Măria-Ta...

ION. Cum am putut găsi eu, prin linii, granițele care leagă și totodată desprind, sufletul de nemurire?... Cu ce puteri am putut eu, pe acele vremuri, când nu cunoșteam nici secretul mlădierii șerpuite a liniei, nici tăria de vieață a culorilor, rupe pe om din lume, dăruindu-l cu podoaba asemuirii dumnezeiești?

PREOTUL. Adevăr grăieşti, Doamne...

ION. Părinte, dar pe aceste scânduri, se găsesc minuni... E cu neputinţă... Eu, atâtea frumuseţi, am cunoscut... dar aşa dar, încă nu... Mărturiseşte părinte... cine a lucrat aceste icoane?...

PREOTUL. Nu te speria de minuni... căci orice adevăr e şi o minune... şi fapta... fapta cea mai mică e o minune... precum arătarea de pe drumul Damascului...

ION. Părinte, cuvintele tale desvălue în mine o patimă încă necunoscută... patima remuşcării... Ţi-am spus... m'am tăgăduit pe mine... m'am nesocotit...

PREOTUL. Şi doar Domnul nostru Isus Hristos pentru asta s'a răstignit şi a înviat... ca să nu se tăgăduiască nici ca om, nici ca Dumnezeu...

ION (transfigurat). Părinte Pavele, cine te-a trimis la mine, în această clipă de sbucium?...

PREOTUL. Cuvântul vine la om... In zadar, omul încearcă să înfrângă prin voinţă, puterea cuvântului... Dumnezeu a venit la Saul, când Saul cu înverşunare se smintise a-L prigoni... Căci prin zbucium, omul îşi goleşte sufletul de tot răul şi în sufletul gol, cuvântul la Dumnezeu merge în val neistovit...

ION. Părinte Pavele, mi-e frică de remuşcare...

PREOTUL. Priveşte icoana... Cine a lucrat o atare frumuseţe, acela a văzut pe Dumnezeu... acela a cunoscut pe Dumnezeu...

ION. Dar prin această icoană eu m'am curit...

PREOTUL. Adevăr grăieşti... Dar tot prin ele ai slujit şi tot prin ele ai înviat...

ION (transfigurat). Invierea...

PREOTUL. Da... învierea! Ea e marea taină şi marea putere a ortodoxiei... Vieaţa, Măria-Ta!... Vieaţa...

ION. Părinte Pavele, vorbele tale deşteaptă în mine smerenia şi măreţia minunii... E timp îndelungat, de când nu mai cred în minuni...

PREOTUL. Şi totuşi minunile se înfăptuesc la fiecare pas... Priveşte... (arată pe geam unde a apărut crucea bisericii). Ploaia şi vijelia s'au potolit... Pe cer, gândurile bune ale stelelor s'au ivit... Iată că într'o clipă, furtuna, ce amenința să surpe lumea din temelii, a încetat, şi lumina nopţii se înfăţişează în toată a ei frumuseţe... Acum, cerurile spun... (începe corul de îngeri: Hristos a înviat).

ION (cu teamă). Dar ce întâmplare neobişnuită a biruit legile firii?...

PREOTUL. Furtuna a frânt crăngile şi desrădăcinat copacii, ca să facă, prin întuneric, pârtie de lumină până la tine.

ION. Şi acolo sus, dincolo de culmea dealului, ce arătare trăieşte?...

PREOTUL. E crucea bisericii...

ION. Părinte, o putere nouă a despicat fruntea mea semeaţă, umplându-mi întreaga făptură de lumină... Binecuvintează-mă, părinte... Cuvântul a venit la mine...

(CORTINA)

TABLOUL VIII

O coştişă lângă biserică

SCENA I

PREOTUL, ION în genunchi lângă preot

ION. Atunci, nu eu am ucis-o?... Eu, cu necredinţa, cu nepăsarea mea...

PREOTUL. A fost în acea vreme molimă mare printre copii... şi ai mei, toţi până la unul, au căzut bolnavi...

ION. Şi ea?...

PREOTUL. Şi-a pogorît toată osteneala gândului şi a faptelor peste sufletele lor învăpăiate de arşiţă.

ION. Şi copiii?

PREOTUL. S'au însănătoşit... dar ea s'a prăpădit.

ION. Sărmana Filofteia! Tot jertfă...

PREOTUL. Jertfă... dar jertfă vieţii, Măria-Ta... Vieţii, se cuvine a ne jertfi, dar închipuirii, nu...

ION. Şi biserica?

PREOTUL. E mult de povestit, Doamne... şi timpul nostru e măsurat...

ION. Măcar taina clădirii, aş dori-o cunoaşte... Din ea, voi să-mi fac, la orice prepus sau şovăială, îndemn de stăruinţă...

PREOTUL. După moartea ei, m'am ajutat din nou cu copiii, până la sosirea acestui fur, care drept canon de ispăşire a păcatelor şi-a luat singur asupra-şi zidirea...

ION. El, atuncia?...

PREOTUL. Copiii, el şi Filofteia...

ION. Părinte, înţelepţeşte m'ai povăţuit... Dumnezeu, prin fapte mici, grăieşte oamenilor... Iată această biserică... Cu adevăr, singură s'a înălţat, dacă la zidirea ei au fost părtaşi doar copii, o mamă-fecioară... şi un fur, care se pocăeşte...

PREOTUL. Dar menirea ei va fi şi mai mare, când se va înapoia acel, cu care a binevoit cuvântul. (Intră Cămăraşul).

SCENA II

CĂMĂRAŞUL, ION, PREOTUL

CĂMĂRAŞUL. Măria-Ta, am venit la acest ceas de mare cumpănă, cu mare rugăminte... M'a biruit muncile dragostei credincioase... Nu se poate obişnui sufletul meu, cu gândurile ăstui purces, singur, pe drumurile anevoie de neumblare şi în desimea codrilor pustii de suflet prietenos...

ION. Nu voiu fi singur cămăraşe...

CĂMĂRAŞUL. Măria-Ta, sub ochii mei te-am văzut crescând... te-am ocrotit, după mica mea putere... dar te-am iubit, după marea mea dragoste... Mă tem deci, ca de dragul unui copil, până şi de întunericul ascuns în scorbură şi de vântul, ce pândeşte prin frunză...

ION. Bunule cămăraş, îţi recunosc credinţa... dar nu se poate... Pe jos şi fără tine, voiu face drumul până la mănăstirea Neamţului...

CĂMĂRAŞUL. Dar eu?

ION. Tu rămâi de priveghează... Şi aşteaptă întoarcerea mea...

CĂMĂRAŞUL. Şi tuturor acestor oaspeţi, ce le voiu spune?...

ION. S'aştepte... Am lipsă de ei, la a mea întoarcere...

CĂMĂRAŞUL. Mă supun poruncii lor, Măria-Ta... Aşa-i în firea lucrurilor... cel mic şi prost se supune celui mare şi înţelept... Le voi spune...

ION. Ei îmi vor fi unelte pentru gândul meu... Iată cămăraşe, pricina hotărârilor mele...

CĂMĂRAŞUL. Măcar un cal şi merinde...

ION. Nu cămăraşe... pe jos. Am pierdut din

minte, culoarea spicului de grâu, cântul privighetoarei şi mireasma vântului, care adie...

CĂMĂRAŞUL. Ce preţ pot avea aste mici lucruri... Niciunul.

PREOTUL. Nu, cămăraşe... căci prin toate, glăsueşte Dumnezeu.

ION. Am uitat şi vorba oamenilor...

CĂMĂRAŞUL. A prostimii...

ION. Da... a prostimii. Vorba ei... vorba acestui neam...

CĂMĂRAŞUL. Ce-ar avea el de spus?

PREOTUL. Te înşeli, cămăraşe... Fiecărui neam, Dumnezeu îi hărăzeşte o parte din nesfârşita lui comoară... Unele glăsuesc într'un fel, altele într'alt fel... ba altele sunt mute chiar, până ce Dumnezeu le sloboade glasul...

CĂMĂRAŞUL. De, părinte, ar fi cu putinţă, să ai dreptate... Dar iată, zic şi eu ca omul prost la minte, că tot ce s'a putut gândi, a gândit Măria-Sa împreună cu cărturarii dela castel.

PREOTUL. Nu, cămăraşe... acei cărturari gândesc în felul lor... asupra legăturilor şi desbinărilor dintre oameni şi popoare...

CĂMĂRAŞUL. Şi noi pravoslavnicii, la ce gândim?

PREOTUL. La legăturile dintre om şi Dumnezeu şi la desbinările dintre suflet şi soartă...

ION. Şi asta se numeşte durere... Iată sfânta datorie a acestui neam, să nască toată bucuria şi tot folosul, pe care numai durerea le poate zămisli... (Se aude din depărtare, glasul lui Şorban).

ŞORBAN. Ioane... Ioane...

CĂMĂRAŞUL. E glasul lui Şorban...

ION. Mergi, cămăraşe şi-l întoarce din drum... Şi tu priveghiază, căci... (intră furul).

PREOTUL. Căci ziua Domnului vine, ca un fur...

ŞORBAN (din depărtare). Ioane... Ioane...

ION. Du-te, cămăraşe... Mie mi-a sosit omul...

CĂMĂRAŞUL. Furul?...

ION. Da... el e călăuza mea... (către fur). Frate, mergi înainte... In tiparul paşilor tăi, găsesc eu, tăria smereniei...

ŞORBAN. Ioane... Ioane...

(ION (face semn cămăraşului să se indepărteze). Cămăraşul pleacă. (Furul cu Ion, incep să urce costişa. Preotul intră in biserică. Incepe cor de ingeri: Hristos a inviat. Intre timp, furul şi Ion au ajuns pe culme).

ION (către fur). Ce plai necunoscut sau uitat vederii mele, descoperă soarele prin despicătura munţilor, frate?

FURUL. Moldova...

ION. Moldova!... (dispar).

(Cântecul corului se prelungeşte mult, apoi cortina).

FINE

Tipografia arhidiecezană, Sibiu

Prețul: Lei 45·—